

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ในการตรวจสอบที่เกิดเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

การรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในการตรวจสอบที่เกิดเหตุ นั้น เป็นส่วนสำคัญที่เจ้าหน้าที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันนำไปสู่การพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา ซึ่งบทนี้ได้้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนประเด็นในการศึกษาครั้งนี้ โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินคดีอาญา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แนวความคิดและคุณค่าของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ การแสวงหาพยานหลักฐานจากการตรวจพิสูจน์บุคคล โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แนวความคิดและความสำคัญของการตรวจสอบที่เกิดเหตุ ประกอบกับคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการศึกษาปัญหาต่อไป

2.1 บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินคดีอาญา

2.1.1 ความหมาย และหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

“ตำรวจ” ตามที่ระบุไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 คือ “เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ตรวจตรารักษาความสงบ จับกุม และปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งตำรวจก็คือ ผู้มีหน้าที่พิทักษ์สันติราษฎร์ตามที่ไต้ยีนได้ฟังกันอยู่เสมอ คำว่า “พิทักษ์” แปลว่า ดูแลคุ้มครองพลเมืองของประเทศ ดังนั้น ตำรวจจึงเป็นผู้ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบอันใหญ่หลวงในการดูแลคุ้มครองให้เกิดความสงบสุขแก่พลเมืองของประเทศ

ประเสริฐ เมฆมณี¹ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ตำรวจ” ว่า คำนี้ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “POLICE” มีพื้นฐานมาจากคำว่า “WATCH MAN” โดยหมายถึง ผู้ตรวจตราซึ่งถือกำเนิดมาจาก

¹ ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

“การจัดระบบ ตรวจตราและคุ้มครอง” (WATCH AND WARD SYSTEM) ของตำรวจอังกฤษ และยังมีประวัติความเป็นมาคล้ายคลึงกับคำว่า “RATTLE WATH” หรือหน่วยตรวจตราคุ้มภัยแก่ประชาชนของตำรวจสหรัฐอเมริกาแต่เดิมด้วย นอกจากนี้แล้ว ยังได้มีการวิเคราะห์ความหมายของตำรวจแยกเป็นรายตัวสระ

อักษรคำว่า POLICE นี้ พระเจ้าชาร์ลที่ 5 แห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้ทรงวิเคราะห์ศัพท์แยกเป็นรายอักษร ดังนี้

P	มาจาก Politeness	หมายถึง	ความสุภาพเรียบร้อย
O	มาจาก Obedience	หมายถึง	เชื่อฟังคำสั่ง
L	มาจาก Legal Knowledge	หมายถึง	รู้กฎหมาย
I	มาจาก Investigation	หมายถึง	การสืบสวน สอบสวน
C	มาจาก Cooperation	หมายถึง	ความร่วมมือ สามัคคี ในหน้าที่
E	มาจาก Energy	หมายถึง	ความเข้มแข็ง ต่อการงานในหน้าที่

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478² กำหนดถึงอำนาจหน้าที่ของตำรวจไว้พอสรุปได้ดังนี้

- (1) ตำรวจ เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รักษาความสงบของประชาชน
- (2) ตำรวจ เป็นพนักงานสอบสวน ย่อมมีอำนาจสอบสวนคดีอาญา ภายในเขตอำนาจของตนตามที่กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงมหาดไทย
- (3) อำนาจการจับกุมผู้กระทำความผิดในคดีอาญา อาจเป็นทั้งในกรณีที่มีหมายค้นและไม่มีหมายจับรวมถึงการค้นตัวในที่สาธารณะสถาน
- (4) อำนาจควบคุมตัวผู้กระทำความผิด ที่ถูกจับไว้ได้ตามกำหนด เวลา ที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย
- (5) อำนาจตรวจค้นเคหสถาน ที่อยู่อาศัย และสำนักงานของบุคคล อันเป็นที่รโหฐานตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ตำรวจไว้ในลักษณะที่ 1 บททั่วไป มาตรา 6 สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นส่วนราชการมีฐานะเป็นนิติบุคคล อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) รักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ
- (2) ดูแลควบคุมและกำกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจซึ่งปฏิบัติกรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 2 (16).

(3) ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชนและความมั่นคงของราชอาณาจักร

(4) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ หรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(5) ช่วยเหลือการพัฒนาประเทศตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย

(6) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ ตาม (1) (2) (3) (4) หรือ (5) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

อำนาจของตำรวจตามพหุัตินัย ตำรวจมีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติหน้าที่ตามประเพณี ที่เป็นแบบอย่างดังนี้ ตำรวจมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและมีอำนาจจะสอบสวน จับกุม คุมขัง ปราบปราม เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่อำนาจเหล่านี้สามารถสร้างคุณ และโทษได้เท่า ๆ กัน สุดแต่การใช้ ตำรวจทุกคนจึงจำเป็นต้องควบคุมจิตใจให้มั่นคง

Wilson³ นักอาชญวิทยา แบ่งหน้าที่ของตำรวจออกเป็น 2 ประการ คือ หน้าที่ในการบังคับ ให้เป็นไปตามกฎหมายและหน้าที่ในการรักษาระเบียบในสังคม หน้าที่แรกเป็นหน้าที่รักษากฎหมาย ส่วนหน้าที่หลังเป็นการประนีประนอมข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในสังคม

Richard L. Palmer นักวิชาการด้านบริหารงานตำรวจ ศึกษาแนวทางพัฒนาความเป็น วิชาชีพตำรวจ (Police Professionalization) สรุปแนวคิดสำคัญไว้ 6 ประการ

1) การใช้วิจารณญาณ เนื่องจากตำรวจปฏิบัติการกิจแตกต่างจากองค์กรอื่น จึงจำเป็นต้อง ใช้วิจารณญาณในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสถานการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นทั้งที่คาดหวังและไม่อาจ คาดหวัง หรือสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูง การใช้ดุลพินิจอาจเป็นต้นเหตุปัญหาที่ก่อให้เกิด ความไม่เข้าใจในหมู่ประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติการกิจของตำรวจ ดังนั้น หากขจัดปัญหานี้ได้ ภาพลักษณ์ของตำรวจจะดีขึ้นในทัศนะของประชาชน โดยการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมี 2 แนวทาง แนวทางแรก คือ ความพยายามในการกำหนดนโยบายและมาตรการ เพื่อเป็นแนวทางในการใช้ วิจารณญาณของตำรวจโดยให้ประชาชนมีส่วนควบคุมการใช้วิจารณญาณของตำรวจ อาจนำแนวคิด เกี่ยวกับผู้ตรวจการแผ่นดิน (Ombudman) มาใช้ร่วมด้วยก็ได้ อีกแนวทางหนึ่งคือ ความพยายาม ในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างตำรวจกับประชาชนว่า ตำรวจจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณ ซึ่งทั้งประชาชนและตำรวจต้องร่วมมือกันกำหนดเป็นนโยบาย แนวทาง และมาตรการในการส่งเสริม ให้ใช้วิจารณญาณอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

2) การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ บทบาทของนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science) เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานของตำรวจมากกว่าแต่ก่อน ดังนั้น การคัดเลือกบุคลากร

³ Wilson, O.W., and Mc Laren, Roy C. (1972). *Police Administrative*. New York: Mc Graw-Hill.

การกำหนดคุณสมบัติ และคุณภาพของกำลังพล จึงต้องเลือกสรรบุคลากรที่มีความรู้อย่างน้อยระดับปริญญา

3) การลดภารกิจที่มีใช้หน้าที่ของตำรวจลง ให้คงไว้เฉพาะหน้าที่และภารกิจหลักเท่านั้น แนวทางนี้มีสมมติฐานว่าปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้ภาพลักษณ์ของตำรวจไม่ดีนั้น เกิดจากการที่ตำรวจมีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบมากเกินไปจนไม่สามารถปฏิบัติได้ ดังนั้น เพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจึงควรลดภาระหน้าที่ที่ไม่ใช่หน้าที่โดยตรงของตำรวจออกไป เช่น งานทะเบียน งานจราจร งานดับเพลิง เป็นต้น โดยให้เน้นเฉพาะหน้าที่ตำรวจอย่างแท้จริง อาทิ การสืบสวน สอบสวนคดีอาชญากรรมหากทำได้ดังกล่าวเชื่อได้ว่าวิชาชีพตำรวจจะได้รับการยอมรับจากผู้คนในสังคมว่ามีเกียรติยศ ศักดิ์ศรี

4) งานหลักของตำรวจคือการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น กำลังและภารกิจ จึงต้องมุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายแต่ต้องลดหรือยกเลิกภารกิจที่ก่อให้เกิดจากผลสืบเนื่อง จากการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับทัศนคติ วัฒนธรรมของประชาชน จะทำให้ตำรวจกลายเป็นผู้ก่อความสร้างความเกลียดชังต่อสังคม แนวทางนี้จึงให้ความสำคัญกับกระบวนการออกกฎหมายที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชน เพื่อให้ตำรวจสามารถบังคับใช้กฎหมายที่อยู่ในความต้องการ และความสนับสนุนจากประชาชน

5) การแก้ไขโครงสร้างองค์กร แนวคิดนี้มีความเชื่อว่าปัญหาในการบริหารงาน และการปฏิบัติงานของตำรวจที่สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้นั้น สาเหตุที่แท้จริงอยู่ที่โครงสร้างของระบบบริหารของตำรวจนั่นเอง การที่นโยบายการบริหารแบบศูนย์รวมอำนาจทำให้องค์กรตำรวจและตำรวจห่างไกลประชาชน เนื่องจากเจ้านายของตำรวจที่แท้จริงไม่ใช่ประชาชน หากแต่ขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชาจึงมีผลต่อพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน และความเจริญก้าวหน้าในอาชีพตำรวจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเอง ซึ่งไม่อาจสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากองค์กรประชาชนในท้องถิ่นไม่เอื้อต่อการเจริญก้าวหน้าในอาชีพของตำรวจ ดังนั้น การแก้ไขโครงสร้างการบริหารองค์กรของตำรวจในลักษณะการกระจายอำนาจให้กับภาคประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการทำงานกับตำรวจ การมีคณะกรรมการกำกับนโยบายตำรวจ ตลอดจนองค์กรตำรวจที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ต้องมีอำนาจในการตัดสินใจมากที่สุดด้วยเช่นกันจึงสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนอย่างสอดคล้องกับระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

6) การบริหารงานตำรวจที่ขาดประสิทธิภาพ แนวทางแก้ไขปัญหานี้คือ การปรับปรุงระบบการบริหารงานและการมีคณะกรรมการบริหารในหน่วยงานตำรวจทุกระดับ โดยให้อำนาจ

คณะกรรมการฯ มีหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน และดำเนินการบริหารให้เป็นไปตามหลักวิชาการ บริหารงานตำรวจ

2.1.2 หน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ การพิจารณาพยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนตกเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ ส่วนศาลยุติธรรม โดยผู้พิพากษา ซึ่งนำพยานหลักฐานของคู่ความที่ได้จากการสอบสวนจึงปฏิเสธไม่ได้ว่า การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยากลำบากที่สุด ซึ่งเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน หรือผู้เกี่ยวข้องในการสืบสวนสอบสวน⁴

การสืบสวนเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง รายละเอียดแห่งความผิด หรือพิสูจน์ความผิดและตัวผู้กระทำความผิด และนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ซึ่งการสืบสวนจะกระทำโดยพนักงานฝ่ายปกครองและ ตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(10) และการสอบสวนจะกระทำโดย พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) ทั้งนี้ ต้องถือหลักว่าพยานหลักฐานนั้นต้องแสดงถึงความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วย อีกทั้ง พยานหลักฐานดังกล่าวต้องเป็นพยานหลักฐานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเจ็ญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นด้วย

หลักการสืบสวนที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ มี 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1) การสืบสวนก่อนเกิดเหตุ หมายถึง การที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบได้สืบสวนหาข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่ต้องสงสัยกระทำความผิด หรือสืบสวนหาร่องรอยพฤติการณ์ที่อาจมีการกระทำความผิดเพื่อสืบสวนไว้ก่อนที่จะมีเหตุการณ์เกิดขึ้น รวมถึงการสืบสวนหาข้อมูลท้องถิ่นเกี่ยวกับอาคาร สถานที่ แหล่งที่อาจเกิดอาชญากรรม หรือ แหล่งที่ล่อแหลมต่อการประกอบอาชญากรรมได้ง่าย เพื่อที่จะนำมาวางแผนป้องกันอาชญากรรมไม่ให้ เกิดขึ้นซึ่งการสืบสวนหาข้อมูลก่อนเกิดเหตุนี้มีนัยสำคัญต่อการป้องกันอาชญากรรมเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพราะการสืบสวนก่อนเกิดเหตุ นั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินการไปเพื่อประโยชน์ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อย และ

⁴ ครอบหทัย ยศประสิทธิ์ และวรัช วิชชวาณิชย์. (2562). ความรู้และความคิดเห็นในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน ทางนิติวิทยาศาสตร์ ของพนักงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจนครบาล 8. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต*, 16, (2), หน้า 82.

2) การสืบสวนหลังเกิดเหตุ หมายถึง เมื่อมีเหตุเกิดขึ้นก็ต้องสืบสวนหาตัวผู้กระทำผิด ผู้สืบสวนจะต้องสืบสวนหาร่องรอย พยานหลักฐานจากบุคคลหรือสถานที่ สถานที่เกิดเหตุ เพื่อหาพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ เพื่อสืบสวนหาตัวผู้กระทำผิดและนำหลักฐานมายืนยัน การกระทำผิดอีกด้วย ซึ่งในหลักการสืบสวนตามหลักสากลนั้น มีความมุ่งหมายเดียวกันกล่าวคือ เมื่อมีคดีเกิดขึ้นจะรู้ตัวผู้กระทำผิดหรือไม่รู้ตัว ผู้กระทำผิดก็ตาม เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับแจ้ง ความร้องทุกข์แล้วจำเป็นจะต้องมีการสืบสวนหาตัวผู้กระทำผิด หรือหาตัวคนร้ายซึ่งอาจจะต้อง แบ่งขั้นตอนในการสืบสวนหาร่องรอยหลักฐานรวมถึง พยานหลักฐานเพื่อนำมาประกอบการดำเนินคดี อย่างเป็นระบบ

สำหรับในกรณีของการสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนมีอำนาจที่จะกระทำการได้หลายอย่าง ตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาลักษณะ 2 การสอบสวน หมวด 1 การสอบสวนสามัญ ตั้งแต่มาตรา 130 ถึงมาตรา 139 แต่ปัจจุบันมาตรา 136 ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว โดยมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 ดังนี้ พนักงานสอบสวนมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานได้ทุกชนิดเท่าที่จะพิสูจน์ การกระทำความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา เช่น ในกรณีจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ ตรวจตัวผู้เสียหาย หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทาง อันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้เป็นต้น

ตามหลักทั่วไปของวิธีพิจารณาความอาญา คือ การค้นหาความจริงจากข้อเท็จจริงหรือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยองค์กรของรัฐที่จะต้องค้นหาความจริง ไม่ว่าจะเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและศาล หลักการค้นหาความจริงในเนื้อหา จะต้องมีการยืนยันความจริงนั้น ๆ โดยพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หน้าที่นำสืบพิสูจน์ความผิดจำเลยเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ สำหรับพยานหลักฐานที่อัยการจะ นำเข้าสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยนั้นเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสืบสวนของพนักงาน ฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ได้มอบให้พนักงานสอบสวน และพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวน ได้รวบรวมมาตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายให้อำนาจ ซึ่งการสืบสวนสอบสวนตามวิธีการดังกล่าว ข้างต้นนั้นจะต้องดำเนินการภายใต้กฎหมาย ซึ่งถ้าการได้มาซึ่งพยานหลักฐานไม่ถูกต้องจะใช้รับฟัง เป็นพยานหลักฐานไม่ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 มาตรา 226 หรือ อาจมีน้ำหนักน้อย และถ้าการสืบสวนสอบสวนก้าวล่วงเข้าไปละเมิดสิทธิหรือจำกัดสิทธิในชีวิต

ร่างกาย ชื่อเสียง ทรัพย์สินและเสรีภาพของบุคคลอื่นโดยมิชอบด้วยแล้ว เจ้าพนักงานอาจต้องรับผิดชอบในทางอาญาอีกด้วย⁵

กระบวนการสืบสวนและสอบสวนถึงแม้จะมีความแตกต่างในวัตถุประสงค์และวิธีการก็ตาม แต่ต้องควบคู่กันไปซึ่งการสืบสวนมีทั้งเป็นการดำเนินการก่อนการกระทำความผิดทางอาญา เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย อันเป็นมาตรการเชิงรุกเพื่อตัดวงจรการเกิดของคดีอาญา และเป็นการดำเนินการหลังมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นอันเป็นมาตรการเชิงรับ โดยมุ่งเน้นเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน และทราบรายละเอียดแห่งการกระทำความผิดที่กล่าวหา ถูกนำมาประกอบเข้ากับการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายในการรวบรวมข้อเท็จจริงและหลักฐานที่ได้ เพื่อพิสูจน์ความผิดตามข้อกล่าวหาและเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ⁶

การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน อาจกระทำได้โดยใช้วิธีการ หรือกระบวนการตามหลักทั่วไปว่าด้วยการสอบสวน คือ

- 1) พยานบุคคล ใช้วิธีบันทึกถ้อยคำของบุคคลนั้น โดยพนักงานสอบสวนรวมเข้าไว้ในสำนวน เช่น คำให้การของผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา พยาน เป็นต้น
- 2) พยานเอกสาร คือ เอกสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการสอบสวน เช่น บันทึกการตรวจบาดแผลของแพทย์ บันทึกการตรวจพิสูจน์ของกลางของผู้ชำนาญการพิเศษให้รวมเข้าไปในสำนวน ถ้าสิ่งใดไม่สามารถรวมเข้าสำนวนการสอบสวน ก็ให้ถ่ายภาพรวมเข้าสำนวนได้
- 3) พยานวัตถุ ได้แก่ วัตถุของกลางที่จะพิสูจน์ความผิด หรือทราบข้อเท็จจริงนำมารวมในสำนวนการสอบสวนไม่ได้ ก็ให้ทำบัญชีติดไว้ในสำนวน เช่น มีด ไม้ อาวุธปืน เป็นต้น
- 4) การดำเนินงานอันจำเป็นของพนักงานสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ การออกหมายเรียกพยาน การจับกุมผู้กระทำความผิด การตรวจค้น การตรวจตัวผู้เสียหาย การตรวจค้นตัวผู้ต้องหา การตรวจสิ่งของ การตรวจสถานที่เกิดเหตุ ถ่ายรูป การจัดทำแผนที่สังเขป วาดภาพ พิมพ์ลายนิ้วมือ พิมพ์ลายเท้า เหล่านี้เป็นต้น ย่อมถือเป็นการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทั้งสิ้น เช่น การออกหมายเรียกพยานบุคคล มาบันทึกถ้อยคำ ออกหมายเรียกให้ส่งพยานเอกสารประกอบสำนวนการสอบสวนคดีอาญา หรือขอหมายค้นเพื่อพบหรือยึดพยานวัตถุหรือของกลางประกอบคดี เป็นต้น

⁵ พิสิฐรัฐ สีภากี. (2561). ปัญหาและอุปสรรคการใช้อำนาจดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 20, (1), หน้า 184.

⁶ พัชรา สิ้นลอมมา. (2560). *การแก้ไขปัญหอาชญากรรมด้วยนิติวิทยาศาสตร์*. หน้า 14. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.oja.go.th/th/wp-content/uploads/course/26-1-60.doc>. [2564, 25 พฤษภาคม].

การที่จะทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ประการแรก คือ ความละเอียดรอบคอบของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน ประการที่สอง ได้แก่ ตัวพยานหลักฐานที่มีอยู่ในสำนวนการสอบสวน ประการที่สาม คือ ความสามารถนำพยานไปเบิกความต่อศาล ทั้งสามประการดังกล่าวจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งถือว่าเป็นหลักของการสอบสวน ที่จะต้องปฏิบัติตามวิธีการของบทบัญญัติกฎหมายอย่างเคร่งครัด การกระทำที่ขัดต่อหลักกฎหมายย่อมทำให้พยานหลักฐานซึ่งได้มาโดยมิชอบศาลจะไม่รับฟัง⁷

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า เจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่ที่มีความสำคัญ หน้าที่ส่วนหนึ่งคือการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยเริ่มตั้งแต่การสืบสวน สอบสวน เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานมาพิสูจน์ในคดี โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่รวบรวม พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ รวมถึงการดำเนินงานอันจำเป็นของพนักงานสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในการตรวจสอบที่เกิดเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในส่วนการตรวจตัวผู้เสียหาย การตรวจค้นตัวผู้ต้องหา การตรวจสอบที่เกิดเหตุ ถ่ายรูป การจัดทำแผนที่สังเขป วาดภาพ พิมพ์ลายนิ้วมือ พิมพ์ลายเท้า เป็นต้น

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

กระบวนการยุติธรรม หรือระบบงานยุติธรรม แปลมาจากคำว่า Criminal Justice Process หรือ Criminal Justice System หมายถึง ภาพรวมขั้นตอนและวิธีการสำหรับดำเนินการแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย โดยมีองค์กรและบุคลากรที่มีอำนาจหน้าที่เฉพาะในการควบคุมขั้นตอนต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ถือเป็นหนึ่งกลไกสำคัญในการควบคุมสังคมอย่างเป็นทางการ โดยนำกฎหมายมาใช้ควบคุมการบริหารงานพอ ๆ กับใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานยุติธรรม ในประเทศไทยใช้ระบบนิติรัฐ (Legal State) ประกอบหลักนิติธรรม (Rule of Law) นั่นคือ พลเมืองทุกคนจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายอย่างเดียวกันและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบมากกว่าพลเมืองโดยกฎหมายดังกล่าวจะทำหน้าที่กำหนดบรรทัดฐานและควบคุมความประพฤติของพลเมืองในสังคมเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขถาวร ทั้งยังกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่ได้ล่วงละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมนั้น ๆ เพื่อแยกบุคคลเหล่านั้นออกจากสังคม

⁷ สนธยา รัตนธรรต. (2551). *ปัญหากฎหมายกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

(Separate) เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นหลบจำ ไม่กระทำความผิดซ้ำ อันเป็นการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) เหนี่ยวรั้งบุคคล (Restraint) แก้แค้นทดแทน และแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)⁸

กระบวนการยุติธรรมซึ่งโดยทั่วไปจะหมายถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ประกอบด้วย องค์กรหลัก 4 องค์กร คือ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นระบบงานที่มีความสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในขั้นตอนใดหรือองค์กรใด จะมีผลกระทบต่อขั้นตอนอื่นทั้งหมด แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 กระบวนการใหญ่ ๆ ดังนี้⁹

1) กระบวนการดำเนินคดีกับผู้ต้องหา ก่อนฟ้อง ได้แก่ การสืบสวน การจับกุม และการสอบสวนผู้ต้องหา

2) กระบวนการดำเนินคดีกับจำเลยหลังฟ้อง ได้แก่ การต่อสู้คดี การพิจารณาพิพากษาคดี

3) การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาของศาล

ในแง่สังคมวิทยา กระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน คือ

1) ผู้กระทำความผิด หรืออาชญากร (Defender)

2) เหยื่ออาชญากรรม (Victim)

3) หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และหน่วยปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในชุมชน (Community Based Program)

4) สังคม (Society) ซึ่งหมายถึง ประชาชนทั่วไป

อย่างไรก็ตาม กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีองค์ประกอบทั้งสี่ประการดังกล่าว ในสังคมหนึ่ง ๆ อาจเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายนอกได้ (Outside Influence) ขณะเดียวกันองค์ประกอบทั้งระบบดังกล่าวที่ได้กระทำการกิจกรรมใด ๆ ขึ้น ล้วนมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมภายนอกสังคมนั้นเช่นกัน¹⁰

2.2.1 หลักนิติธรรม (Due Process)

หลักนิติธรรม (The Rule of Law) ในไทยได้มีผู้ให้ความหมายที่หลากหลาย เช่น หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย หลักการปกครองด้วยกฎหมาย หลักแห่งกฎหมาย หลักความยุติธรรม

⁸ ชานิส เกศวพิทักษ์. (2557). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 (มาตรา 1-156)* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 380.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 381.

¹⁰ จารุวรรณ ชาวศรีทอง และนรินยา สุภาพพุด. (2546). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม: รูปแบบปัญหาอุปสรรคและแนวทางในอนาคต*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. หน้า 52.

ตามกฎหมาย เป็นต้นแต่ความหมายที่ทำให้เข้าใจและตรงกับศัพท์มากที่สุด คือ “หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่ไม่อาจฝ่าฝืนหรือขัดแย้งได้” ซึ่งหากจะขยายความให้เข้าใจแล้ว หมายถึง “การบัญญัติกฎหมาย การใช้การตีความกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม จะต้องไม่ฝ่าฝืนหรือขัดแย้งต่อหลักนิติธรรม” หากกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรมขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม ผลก็คือจะใช้บังคับไม่ได้เพราะหลักนิติธรรมมีความสำคัญเหนือกฎหมายทั้งปวง

คำว่า หลักนิติธรรมนั้น ไม่ใช่คำที่ใหม่ในวงการกฎหมายไทย แปลมาจากคำว่า The Rule of Law ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในระบบกฎหมายอังกฤษ ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกในศตวรรษที่ 17 ซึ่งถือว่าเป็นแม่แบบของระบบ Common Law อย่างไรก็ตาม แม้จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้คำว่า rule of law ก็ยากจะหาคำจำกัดความหรือนิยามซึ่งยอมรับกันเป็นที่ยุติได้ A.V. Dicey ที่เป็นเจ้าของหลักกฎหมายที่เรียกว่า The Rule of Law (หลักนิติธรรม) ได้ให้ทัศนะมีสาระสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

ข้อที่ 1 หลักนิติธรรม ยึดถือความสูงสุดของกฎหมาย (Supremacy of Law) คือ ทุกอย่างต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย

ข้อที่ 2 ยึดถือหลักความเสมอภาคกันทางกฎหมาย (Equality before the Law) หมายความว่า ทุกคนจะอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกันในทางกฎหมาย และอยู่ภายใต้บังคับของศาล

ข้อที่ 3 คือรัฐธรรมนูญเป็นผลที่เกิดจากกฎหมาย (Ordinary Law) ที่พัฒนาโดยศาล คือเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวินิจฉัย และคำตัดสินของศาล¹¹

แนวความคิดเรื่องหลักนิติธรรมนั้น เกือบตลอดช่วงประวัติศาสตร์ของมนุษยชาตินั้น ผู้ปกครองและกฎหมายคือสิ่งเดียวกัน อีกนัยหนึ่งก็คือกฎหมายเป็นเพียงเจตจำนงของผู้ปกครองนั่นเอง ก้าวแรกที่น่าพามนุษยชาติให้หลุดพ้นจากการกดขี่ดังกล่าวก็คือ แนวคิดที่ว่าผู้ปกครองก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและปกครองประเทศอย่างมีคุณธรรมด้วยวิถีทางของกฎหมายระบอบประชาธิปไตยไปไกลกว่านั้นด้วยการสถาปนาหลักนิติธรรม แม้ว่าจะไม่มีประเทศใดหรือระบอบการปกครองใดในโลกที่ปราศจากซึ่งปัญหา แต่หลักนิติธรรมจะทำหน้าที่ปกป้องสิทธิพื้นฐานด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ และเตือนเราว่าระบบทรราชย์และภาวะไร้ชื่อแปไม่ใช่วางเลือกเพียงประการเดียวของมนุษยชาติ

หลักนิติธรรม หมายความว่า ไม่มีบุคคลใด ผู้ปกครองหรือประชาชนคนใดอยู่เหนือกฎหมาย รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยใช้อำนาจของตนผ่านกฎหมายและต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเช่นกัน

¹¹ วุฒิ ลิปตพัลลภ, พลตำรวจเอก. (2559). *หลักนิติธรรมกับการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาของพนักงานสอบสวน*. หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 3 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. หน้า 2.

และกฎหมายควรแสดงเจตจำนงของประชาชน มิใช่ของ เผด็จการ ทหาร ผู้นำทางศาสนา หรือ พรรคการเมืองที่ตั้งกันขึ้นมาเอง

ดังนั้น ในระบอบประชาธิปไตยประชาชนจึงเต็มใจเชื่อฟังกฎหมายของประเทศ เพราะ พวกเขาอยู่ภายใต้กฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ เช่นกัน ความยุติธรรมเกิดขึ้น ได้เมื่อกฎหมาย ถูกกำหนดขึ้นโดยประชาชนที่ต้องการกฎหมายนั้นด้วย

กฎหมายในระบอบประชาธิปไตยต้องมีองค์ประกอบรองรับหลายรูปแบบ เช่น รัฐธรรมนูญ ที่เป็นลายลักษณ์อักษร กฎหมาย กฎระเบียบ การสอนศาสนาและจริยธรรม การปฏิบัติตามประเพณี และวัฒนธรรม แต่ไม่ว่าจะมีที่มาอย่างไร กฎหมายควรปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนี้

1) ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ประชาชนทุกคนจะต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน ภายใต้กฎหมาย ดังนั้น กฎหมายจึงไม่มีผลบังคับใช้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มคนใดกลุ่มหนึ่ง เป็นการเฉพาะ

2) ประชาชนต้องไม่ถูกจับกุม ถูกตรวจค้นบ้าน หรือถูกยึดทรัพย์สินโดยพลการ

3) ประชาชนที่ถูกกล่าวหาว่า มีความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดี อย่างรวดเร็วพร้อมๆ กับการได้รับโอกาสในการเผชิญหน้าและซักถามฝ่ายโจทก์และเมื่อถูกตัดสินว่า กระทำผิดจะต้องไม่ถูกทำโทษด้วยวิธีการที่โหดร้ายหรือผิดปกติ

4) ประชาชนต้องไม่ถูกบังคับให้ให้การที่เป็นการกล่าวโทษต่อตนเอง หลักการนี้จะช่วยปกป้องประชาชนจากการถูกบังคับ การถูกทรมาน หรือการถูกทรมาน และลดโอกาสที่ตำรวจ จะใช้วิธีการดังกล่าว

จากแนวคิดเรื่อง “หลักนิติธรรม” อาจกล่าวและพอสรุปได้ว่า การใช้หลักกฎหมายเน้น การคำนึงถึงศักดิ์ศรีสิทธิเสรีภาพในความเป็นมนุษย์ว่าควรได้รับการปฏิบัติและคุ้มครองอย่าง เสมอภาคเท่าเทียมกันโดยประชาชนและผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจตามอำเภอใจโดยไม่ฟังเสียง จากประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอย่างแท้จริง ประชาชน ทุกองค์กร ทุกภาคส่วนต้องยอมรับและ ปฏิบัติอยู่ภายใต้หลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายเดียวกัน นั้นเพื่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม¹²

2.2.2 หลักการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control)

ทฤษฎีนี้เน้นหนักทางด้านประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้น การควบคุม ระงับ และปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลักใหญ่ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถ จะควบคุมและปราบปรามหรือจับกุมอาชญากรรมมาลงโทษตามกฎหมายได้จะถูกประชาชน

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

เพ่งเล็งว่าความสงบเรียบร้อยความสงบเรียบร้อยของสังคมจะสูญสิ้นไป และเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริตได้รับความกระทบกระเทือน¹³

ถ้าหากว่ากฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจับกุมผู้กระทำผิดมาลงโทษได้แล้ว ความไม่นำพาและไม่เคารพต่อกฎหมายก็จะเพิ่มมากขึ้น พลเมืองที่เคารพกฎหมายจะตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมสิทธิของสุจริตชนจะถูกรุกด้า และผลประโยชน์จะถูกถ่วงละเมิด เสถียรภาพในชีวิตและทรัพย์สินของเขาย่อมจะลดน้อยถอยลงไป และในที่สุดอาจจะทำให้เขาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในสังคมได้¹⁴

วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐจะต้องให้หลักประกันต่อสังคม ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้วจะต้องปรับปรุงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม เช่น การสืบสวน การสอบสวนคดีอาญา การดำเนินคดี การพิสูจน์ความผิด และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษแล้วอย่างได้ผล

กระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดและการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดสูงโดยใช้ทรัพยากรอย่างจำกัดการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ (Process) ในกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความรวดเร็วและแน่นอน ความรวดเร็วในที่นี้หมายถึงมีวิธีปฏิบัติที่เป็นแบบแผน แต่ในขณะเดียวกันก็ยืดหยุ่นได้บ้าง ส่วนความแน่นอน หมายถึงโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะรอดพ้นจากการถูกศาลพิพากษาลงโทษได้น้อยที่สุด ขั้นตอนในกระบวนการทางอาญาจะต้องไม่มีแบบพิธีที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดี¹⁵

ตามทฤษฎีนี้การค้นหาข้อเท็จจริงในคดีจะพยายามให้ยุติในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมให้มากที่สุด เช่น คดียุติในชั้นพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการมากกว่าการนำคดีขึ้นสู่ศาล โดยไม่จำเป็น ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการดำเนินงานตามขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคควรอยู่ภายใต้อำนาจของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเป็นส่วนใหญ่

คดีอาญาทั้งหลายทั้งปวงซึ่งเข้ามาสู่ระบบความยุติธรรมตามทฤษฎีนี้จะดำเนินไปเป็นตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ ไม่หยุดชะงัก ดังนั้น จึงมีผู้เรียกว่ากระบวนการกลั่นกรอง (Screening Process) ในแต่ละขั้นตอน ดังนี้ การสืบสวนก่อนทำการจับกุม การจับกุม การสืบสวน

¹³ จิรสุดา ถาวรสุขศรี. (2554). *การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะตามที่รโหฐาน*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 8.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

¹⁵ ศิริพันธ์ อินทรวิจิต. (2548). *การแสวงหาพยานหลักฐานจากตัวผู้ถูกกล่าวหา: ศึกษากรณีการตรวจตัวและการค้นตัวในการดำเนินคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 22.

ภายหลังการจับกุม การเตรียมคดีเพื่อฟ้องศาล การพิจารณาคดี การพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด และการปลดปล่อยจำเลยขั้นตอนต่าง ๆ จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเป็นการปฏิบัติงานประจำ¹⁶

ส่วนการกลับกรองคดีจะดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นตามลำดับและวิธีที่ถือว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ การวิจัยคดีให้เสร็จสิ้นไปตั้งแต่ขั้นตอนต้น ๆ ของกระบวนการ เช่น ผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานอ่อน หรือพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะลงโทษได้ หรือไม่ทราบแน่ชัดว่ากระทำความผิดให้ปล่อยตัวไปแทนที่จะนำตัวผู้ต้องหาตามขั้นตอนต่าง ๆ จนเสร็จสิ้นกระบวนการ แล้วศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไปเป็นต้น¹⁷

ในกรณีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ เขาก็จะถูกกลับกรองออกไป ส่วนผู้ที่กระทำผิดก็จะถูกดำเนินคดีอย่างรวดเร็ว ทฤษฎีนี้เชื่อว่าตำรวจและอัยการสามารถที่จะวินิจฉัยความถูกต้องผิดในขั้นต้นได้¹⁸

ความมุ่งหมายของทฤษฎีนี้ก็คือ ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมต้องรวดเร็วและมีประสิทธิภาพและต้องยอมรับว่าการค้นหาข้อเท็จจริงในขั้นตำรวจและอัยการเพียงพอที่จะเชื่อถือได้ ผู้สนับสนุนทฤษฎีนี้อ้างว่า ฝ่ายปกครองจะค้นหาข้อเท็จจริงในคดีได้ดีกว่าศาล ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงมุ่งไปถึงการมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง (ตำรวจและอัยการ) ที่มีคุณภาพสูง¹⁹

ตามระบบความยุติธรรมเช่นนี้ ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมจึงมีผลที่อาจเป็นไปได้ 2 ประการ²⁰ คือ

- 1) การปลดปล่อยผู้ต้องสงสัย หรือผู้บริสุทธิ์โดยเร็ว
- 2) การดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานแน่นแฟ้น หรือผู้ต้องหาไร้สารภาพ

กล่าวโดยสรุป เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ตามกฎหมาย เพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมทางอาญาของพนักงานสอบสวน เป็นไปด้วยความถูกต้อง บริสุทธิ์ ยุติธรรม ถูกต้องตามหลักกฎหมาย และสอดคล้องกับหลักนิติธรรม (Due Process) ควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกให้ยึดหลักนิติธรรม อุดมการณ์ จรรยาบรรณ และยึดหลักกฎหมายเป็นหลักในการปฏิบัติงาน โดยยึดถือประกอบกับ

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

¹⁷ ภาณุพล บุรพันธ์. (2557). *การคุ้มครองเด็กและผู้หญิงจากการตรวจพิสูจน์บุคคลโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ตาม มาตรา 131/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ มหามงคลมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 12-14.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

¹⁹ ประธาน วัฒนาวณิชย์. (2519). บทเรียนจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของทวีปยุโรป. *วารสารนิติศาสตร์*, 144, หน้า 146-147.

²⁰ ภาณุพล บุรพันธ์. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 17. หน้า 16.

หลักการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) เพื่อให้ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมต้องรวดเร็วและมีประสิทธิภาพและต้องยอมรับว่าการค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นตำรวจเพียงพอที่จะเชื่อถือได้

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

2.3.1 ทฤษฎีหลักค้นหาความจริง (Truth Finding Theory)

การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อระบบการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะเป็นขั้นตอนแรกที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงต้องค้นหาความจริงและก่อกองคดีในเบื้องต้น เพื่อมีความเห็นทางคดีสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา เสนอต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา หากพนักงานอัยการมีความเห็นสั่งฟ้องผู้ต้องหาพยานหลักฐานที่จะใช้พิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ก็คือพยานหลักฐานที่ได้มาจากกระบวนการในชั้นสอบสวน หากกระบวนการรวบรวมมีข้อบกพร่องผลที่ตามมาคือในชั้นพิจารณาของศาลก็อาจจะแก้ไขอะไรไม่ได้มาก เพื่อให้ความเป็นธรรมกับผู้ต้องหา การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนจึงต้องทำการค้นหาความจริงของคดีให้ถูกต้องและชอบธรรม เพราะหากกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานมิได้ปฏิบัติหรือละเลยต่อหลักค้นหาความจริงแล้ว สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาจะถูกกระทบกระเทือน และผู้กระทำความผิดที่แท้จริงอาจหลุดรอดจากการถูกลงโทษตามกฎหมายผลสุดท้ายคือความล้มเหลวในการบังคับใช้กฎหมายอาญาซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อระบบการดำเนินคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรม²¹

ทฤษฎีหลักค้นหาความจริง หมายถึง การค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดีเพื่อให้ได้ข้อยุติธรรมตามความเป็นจริง ซึ่งไม่ว่าข้อเท็จจริงหรือหลักฐานนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้ายต่อผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนต้องค้นหามาเข้ามาในคดีเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ทฤษฎีหลักค้นหาความจริง แบ่งออกเป็น 6 กรณี²² ดังต่อไปนี้

1) การฟังความทุกฝ่าย เป็นการค้นหาความจริงทุกด้านไม่ว่าฝ่ายผู้เสียหายหรือฝ่ายผู้ต้องหา รวมทั้งพยานบุคคล พยานวัตถุ หรือพยานเอกสาร อันเป็นการรวบรวมข้อเท็จจริงทั้งเป็นคุณหรือโทษของผู้ต้องหา ซึ่งเป็นการกระทำที่ถูกต้อง ตามหลักนิติรัฐเพื่อให้ได้มาซึ่งความถูกต้อง ชอบธรรม และมีมูลความจริงของคดี ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการสอบสวนคดีอาญา

²¹ จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. (2551). *หลักและทฤษฎีการสอบสวน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร. หน้า 117.

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 223.

2) การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุให้ละเอียด เป็นการค้นหาความจริงที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพื่อหาร่องรอยและพยานหลักฐานต่าง ๆ ทางคดีที่อยู่ในที่เกิดเหตุ เพื่อใช้ยืนยันการพิสูจน์ความผิด หรือความบริสุทธิ์ ของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้

3) การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่มีความมั่นคง และแน่นอน หากที่ฝ่ายใดจะพิสูจน์หักล้างได้โดยง่าย เนื่องจากเป็นพยานหลักฐานที่มีคุณค่า อยู่ในตัวเอง ถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุดและมีน้ำหนักในการรับฟังพยานหลักฐานของศาล เป็นอย่างดี

4) การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ มีความสำคัญในการค้นหาความจริง หากเป็นความจริงตามที่รับสารภาพจะมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับพยานหลักฐานอื่น ๆ จึงเชื่อว่า ผู้ต้องหากระทำโดยความสมัครใจ

5) การจัดให้พยานหรือผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้ต้องหาในทันที เป็นการค้นหาความจริง อีกอย่างหนึ่ง กรณีผู้เสียหายหรือประจักษ์พยานรู้จักผู้ต้องหา แต่ไม่คุ้นเคย หรือไม่รู้จักมาก่อน แต่เห็นอีกครั้งสามารถจำได้หากจับตัวผู้ต้องหาได้และจัดให้มีการชี้ตัวในทันทีเป็นการยืนยัน การกระทำผิดของผู้ต้องหา เมื่อพิจารณากับพยานหลักฐานอื่นแล้ว มีเหตุผลสอดคล้องกัน ทำให้มีน้ำหนักในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลได้ดี

6) การใช้วิธีการสืบสวนก่อนการกระทำความผิดเกิดขึ้น เป็นการเตรียมการหา พยานหลักฐานไว้ก่อนเนื่องจากความผิดบางประเภทผู้กระทำผิดใช้วิธีการที่สลับซับซ้อนหรือ เทคโนโลยีทันสมัย มีเครือข่ายเชื่อมโยงเป็นขบวนการ ในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งยากต่อการแสวงหาหลักฐาน เมื่อมีความผิดเกิดขึ้นแล้ว จึงใช้วิธีการสืบสวนก่อนการกระทำเกิดขึ้น เพื่อสนับสนุนหรือเชื่อมโยงกับพยานหลักฐานที่ได้ขณะมีความผิดเกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานหากมิได้ปฏิบัติหรือละเลยต่อหลัก ค้นหาความจริงแล้ว สิทธิและเสรีภาพของ ผู้เสียหาย และผู้ต้องหาอาจถูกระทบกระเทือน และผู้กระทำความผิดที่แท้จริงอาจหลุดรอดจากการถูกลงโทษตามกฎหมาย ผลสุดท้ายคือความล้มเหลว ในการบังคับใช้กฎหมายอาญา ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อระบบการดำเนินคดีอาญา ในกระบวนการยุติธรรม

2.3.2 ทฤษฎีหลักเหตุผล (Rational Theory)

พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมเข้ามานั้นต้องคำนึงถึงความเป็นเหตุเป็นผล ของพยานหลักฐานที่ได้มาดังกล่าวต้องเป็นพยานที่มีมูลความจริงหรือสามารถค้นหาความจริง โดยมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องต่อกันของคดีด้วย²³

²³ จักรพงษ์ วัฒนวานิช. อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 21. หน้า 75.

ทฤษฎีหลักเหตุผล หมายถึง ความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันของพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาชอด้วยกฎหมาย โดยมีความเชื่อมโยงสอดคล้องต้องกันอันทำให้เชื่อได้ว่าเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริงและสามารถรับฟังได้ดี ทฤษฎีหลักเหตุผล แบ่งออกได้ 3 กรณี²⁴ คือ

1) เหตุผลธรรมดา (Normal Rational) หมายถึง เหตุผลธรรมดาทั่วไปซึ่งวิญญูชนหรือบุคคลทั่วไปย่อมรู้และเข้าใจสิ่งนั้นหรือเหตุผลนั้น ๆ โดยไม่ต้องมีความรู้หรือความชำนาญเป็นพิเศษแต่อย่างใด

2) เหตุผลทางวิชาการ (Scientific Rational) หมายถึง เหตุผลตามหลักวิชาการหรือวิทยาศาสตร์ ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่สามารถให้ความเห็นได้จะทำให้เหตุผลหรือความเห็นได้เฉพาะผู้มีความรู้ ความชำนาญเป็นพิเศษ

3) เหตุผลทางจิตวิทยา (Psychology Rational) หมายถึง เหตุผลที่อาศัยการวินิจฉัยวิเคราะห์ทางจิตวิทยา ซึ่งต้องมองถึงภาวะแห่งจิตใจของบุคคลเข้ามาช่วยในการกลั่นกรองมูลคดีและชี้แจงนำพยาน

2.3.3 หลักความได้สัดส่วน

หลักความพอสมควรแก่เหตุ (Ueberschussverbot)²⁵ หรือเรียกอีกชื่อว่า “หลักความได้สัดส่วน” (der Grundsatz der Verhaeltnismaessigkeit) ถือเป็นหลักกฎหมายมหาชนทั่วไปที่มีได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่นับว่าเป็นหลักกฎหมายที่สำคัญในการตรวจสอบการกระทำทั้งหลายของรัฐซึ่งมีผลต่อความสมบูรณ์หรือความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำนั้น ๆ ภาระหน้าที่ของหลักความได้สัดส่วนมิได้มีความมุ่งหมายเฉพาะการจำกัดการแทรกแซงของรัฐเท่านั้น แต่หลักความได้สัดส่วนยังเป็นหลักการในทางเนื้อหาที่ห้ามมิให้มีการใช้อำนาจอย่างอำเภอใจ (Willkuerverbot) นอกจากนี้ หลักความได้สัดส่วนเป็นหลักที่มีความสำคัญสำหรับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

สาระสำคัญของหลักความพอสมควรแก่เหตุหรือหลักความได้สัดส่วนมีหลักที่เป็นสาระสำคัญอยู่ 3 หลัก กล่าวคือ หลักความเหมาะสม (Geeignetheit) หลักความจำเป็น (Erforderlichkeit) และหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (Verhaeltnismaessigkeit im engeren Sinne)

1) หลักความเหมาะสม (Geeignetheit) หมายถึง มาตรการที่อาจทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ได้ มาตรการอันใดอันหนึ่งจะเป็นมาตรการที่ไม่เหมาะสม หากมาตรการนั้นไม่อาจ

²⁴ จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. อ่างแล้ว เจริงรรถที่ 21. หน้า 76.

²⁵ บรรเจิด สิงคะเนติ. (2543). *หลักพื้นฐานของสิทธิสภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 30.

บรรลುವัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ หรือการบรรลುವัตถุประสงค์ดังกล่าวนั้นเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก

2) หลักความจำเป็น (Erforderlichkeit) หมายถึง มาตรการหรือวิธีการที่อาจบรรลುವัตถุประสงค์ตามที่กำหนดได้ และเป็นมาตรการหรือวิธีการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ดังนั้น หากมีมาตรการอื่นที่สามารถบรรลುವัตถุประสงค์นั้นได้ และมีผลกระทบน้อยกว่ามาตรการที่รัฐได้เลือกใช้ ในกรณีนี้ย่อมถือได้ว่ามาตรการที่รัฐนำมาใช้มิได้เป็นไปตามหลักความจำเป็น

3) หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (Verhaeltnismaessigkeit im engeren Sinne) หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ (Zweck) และวิธีการ (Mittel) หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ มีความหมายว่า มาตรการอันใดอันหนึ่งจะต้องไม่อยู่นอกเหนือขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการดังกล่าวกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สาระสำคัญทั้ง 3 ประการของหลักความได้สัดส่วนนั้น มีผลมาจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธ์ ในคดีที่มีการโต้แย้งว่ามาตราในการตรวจสอบจดหมาย ตรวจสอบการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ และการติดต่อสื่อสารโดยรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงกลาโหมนั้น เป็นการโต้แย้งมาตรา 1 วรรคสาม ของกฎหมายว่าด้วยการจำกัดการติดต่อสื่อสารทางจดหมายทางไปรษณีย์และการสื่อสารทางไกล (Gesetz zur Beschränkung der Brief-, Post- und Fernmeldewesens) ฉบับลงวันที่ 13.8.1968 ศาลได้วินิจฉัยว่า ตามหลักความได้สัดส่วนนั้น มาตรการตรวจสอบดังกล่าว นั้นต้องมีความเหมาะสม (geeignet) เพื่อให้มาตรการดังกล่าวมีผลเพื่อคุ้มครองต่อสิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครอง กล่าวคือ เพื่อให้รัฐสามารถรับรู้ได้ทันเวลาและสามารถที่จะค้นพบอันตรายอันเกิดจากการโจมตีโดยทางอาวุธที่กระทำต่อสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นอกจากนี้ มาตรการตรวจสอบดังกล่าวจะต้องมีความจำเป็น (erforderlich) ด้วย หากมีมาตรการอื่นที่ก่อให้เกิดผลกระทบที่น้อยกว่า และสามารถทำให้บรรลುವัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ มาตรการตรวจสอบดังกล่าวก็ไม่ถือว่าเป็นมาตรการที่จำเป็น และท้ายที่สุดมาตรการตรวจสอบดังกล่าวจะต้องได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (Verhaeltnismaessigkeit im engeren Sinne) ซึ่งหมายความว่า มาตรการตรวจสอบนั้นจะต้องวางอยู่ในความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างผลที่ได้จากมาตรการตรวจสอบดังกล่าวกับผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน²⁶

หลักความได้สัดส่วนนี้มีได้บัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไปอย่างกว้างขวาง มิใช่เฉพาะแต่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐฝรั่งเศส

²⁶ บรรเจิด สิงคะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. (2542). หลักความได้สัดส่วนตามหลักกฎหมายของเยอรมนีและฝรั่งเศส. *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*, 1, (2), หน้า 46-47.

เท่านั้น ยังรวมถึงสาธารณรัฐออสเตรีย สมาพันธรัฐสวิส และประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักกฎหมายในกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นหลักที่ได้รับการยอมรับจากสหภาพยุโรป เช่น ตามสัญญา EWG-Vetrag ซึ่งได้รับการปรับปรุงแก้ไขโดยสนธิสัญญา Maastricht อันเป็นสัญญาที่ก่อตั้งสหภาพยุโรป ได้กำหนดหลักความได้สัดส่วนไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 3 วรรคสาม เป็นต้น ทั้งนี้เพราะรากฐานของหลักความได้สัดส่วนนั้นมีพื้นฐานมาจากหลักความยุติธรรม (Gerechtigkeit) อันเป็นพื้นฐานของหลักกฎหมายทั่วไป หลักความได้สัดส่วนนี้เป็นหลักที่คำนึงถึงความยุติธรรม ทั้งในส่วนของปัจเจกบุคคลและความยุติธรรมต่อสังคมโดยรวมด้วย ทั้งนี้เพราะการอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลก็ดี ผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันก็ดี รวมถึงผลประโยชน์ของมหาชนก็ดี ย่อมมีผลกระทบต่ออันและกันเสมอ การคลี่คลายความขัดแย้งในเชิงผลประโยชน์ดังกล่าวของประเทศในทางตะวันตกได้อาศัยหลักความได้สัดส่วนนี้เองเป็นหลักในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในเชิงผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกัน เป็นไปอย่างสันติบนหลักการของกฎหมายที่คำนึงถึงความยุติธรรมของทุกฝ่าย²⁷

2.3.4 หลักผลประโยชน์สาธารณะ

ในประเทศประชาธิปไตยสมัยใหม่ ประโยชน์สาธารณะเป็นถ้อยคำที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้คนมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ที่มิบทบาทในการดำเนินกิจการหลักของรัฐ อาทิ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ องค์กรควบคุมการกระทำทางปกครองของฝ่ายปกครอง พรรคการเมืองต่าง ๆ เป็นต้น โดยหากผู้ที่มีบทบาทเหล่านี้ประสงค์จะกระทำการใดอันมีฐานอยู่บนการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ การกระทำเช่นนั้น ก็จะได้รับอนุมัติให้กระทำได้เสมอ ในขณะที่เดียวกัน กรณีที่ไม่อาจอ้างประโยชน์สาธารณะได้ ก็อาจไม่ได้รับการอนุมัติให้กระทำได้เสมอไป กรณีเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้มีอำนาจในรัฐซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในทางกฎหมายมหาชน จำต้องคำนึงและมุ่งให้การกระทำทั้งหมดของตนมีฐานอยู่บนการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะอยู่เสมอ

ประโยชน์สาธารณะ (Public interest หรือบางครั้งถูกเรียกว่า General interest) เป็นถ้อยคำที่สำคัญและถูกนำมาใช้บ่อยครั้งในทางกฎหมายมหาชน นักวิชาการบางท่านเห็นว่า “ประโยชน์สาธารณะ” เป็น “ข้อพิสูจน์ข้อแรกของกิจกรรมของฝ่ายปกครอง”²⁸ โดยหน้าที่หลักของฝ่ายปกครองคือการจัดทำกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ “ประโยชน์สาธารณะ” มิใช่เพื่อประโยชน์ของเอกชน

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 40.

²⁸ นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2564). *การแบ่งแยกกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชน และแนวคิดและปรัชญาของกฎหมายปกครอง*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.pub-law.net/Publaw/view.aspx?ID=461>. [2564, 25 มีนาคม].

รายหนึ่งรายใด กิจกรรมเหล่านี้เรียกว่า บริการสาธารณะ ประโยชน์สาธารณะถือเป็นเรื่องสำคัญ เรื่องหนึ่งของกฎหมายปกครองและเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการวางกรอบอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง กล่าวคือ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ โดยเอกชนไม่สามารถจัดได้ว่าเป็น “บริการสาธารณะ” หากมิได้ จัดทำขึ้นเพื่อสาธารณชนทั่วไป งานก่อสร้างต่าง ๆ ไม่จัดว่าเป็นงานโยธาสาธารณะ หากมิได้ทำขึ้น เพื่อประโยชน์สาธารณะ เมื่อกิจกรรมใดเป็นเรื่องประโยชน์สาธารณะก็จะอยู่ภายใต้การบังคับใช้ กฎหมายที่มีลักษณะพิเศษที่เป็นสิ่งที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองนั่นคืออำนาจฝ่ายเดียว ของฝ่ายปกครองในการใช้นิติกรรมฝ่ายเดียวที่มีผลบังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือบุคคลทั่วไป รวมทั้งอำนาจในการแก้ไขสัญญาฝ่ายเดียว หรือการเวนคืน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างมากต่อระบบการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งมีหลายทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ต้องนำมาศึกษาเพื่อประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน ได้แก่ ทฤษฎีหลักค้นหาความจริง (Truth Finding Theory) ซึ่งการค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดี เพื่อให้ได้ข้อยุติธรรมตามความเป็นจริง พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมเข้ามานั้น ต้องคำนึงถึงความเป็นเหตุเป็นผลของพยานหลักฐานที่ได้มาตามหลัก ทฤษฎีหลักเหตุผล (Rational Theory) และต้องมีความได้สัดส่วน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะด้วย

2.4 แนวความคิดและคุณค่าของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานไม่อาจจะละเลยแนวคิดในการพิสูจน์ ข้อเท็จจริงโดยอาศัยพยานหลักฐานทางคดี เป็นกระบวนการหนึ่งที่รัฐสร้างขึ้นมาเพื่อใช้เป็นกลไก รักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคล โดยกำหนด อำนาจให้เจ้าพนักงานผู้รักษาความสงบเรียบร้อยและศาลต้องมีหน้าที่จะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริง ในเรื่องที่กำลังหา พิสูจน์ความจริงด้วยพยานหลักฐาน และพยานหลักฐานนั้นต้องได้มาจากการแสวงหา ของเจ้าพนักงาน และการนำสืบพยานนั้นต้องกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามกระบวนการ พิจารณาที่ถูกต้องยุติไว้โดยกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา

เพราะฉะนั้นพยานหลักฐานจึงเป็นเรื่องของการนำเสนอข้อเท็จจริงเพื่อพิสูจน์ว่าความจริง เป็นอย่างไร การแสวงหาข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงต้องมีระเบียบแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ที่ถูกต้อง เพื่อจัดปัญหาหรือระแวงว่าพยานที่เสนอนั้นเป็นเท็จหรือป็นหลักฐานเพื่อเอาเปรียบทางคดี และ พยานหลักฐานชั้นนั้นต้องอาศัยเหตุผลหรือการวิเคราะห์แล้วว่าเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดี และน่าเชื่อถือจึงยอมรับเข้ามา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็เปิดกว้างไว้ว่า พยานหลักฐานทุกชนิดที่สามารถพิสูจน์ว่าจำเลยผิดหรือบริสุทธิ์สามารถอ้างเป็นพยานหลักฐานได้

ซึ่งตรงกับหลักสากลทั่วไปในการรับฟังพยานหลักฐาน เนื่องจากคดีอาญานั้นต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงจนสิ้นสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt) หมายถึงว่าต้องนำสืบแสดงให้เห็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถึงการมีอยู่ของข้อเท็จจริงโดยปราศจากข้อสงสัย ซึ่งกฎหมายได้ให้หลักประกันคุ้มครองสิทธิจากพยานหลักฐานที่ยังสงสัยต้องขัดแย้งตามหลักที่ว่า สิ่งที่ได้มา มิใช่เครื่องพิสูจน์ความชอบธรรมหรือถูกต้องในวิธีการที่ได้มา ดังนั้น หากพยานหลักฐานนั้นยังสงสัยอยู่ให้ยกประโยชน์แก่จำเลย²⁹

2.4.1 ความหมาย ประเภท ความสำคัญ ของพยานหลักฐาน

คำว่า “พยานหลักฐาน” หมายถึลักษณะพยานหลักฐานของไทยไม่ได้ให้คำนิยามศัพท์ไว้ เพียงแต่บัญญัติเกี่ยวกับพยานหลักฐานไว้ว่า พยานหลักฐาน มี 4 ประเภท คือ พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานผู้เชี่ยวชาญ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 บัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่นและให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน”

นักกฎหมายได้ให้ นิยามของคำว่า “พยานหลักฐาน” ไว้หลายท่านด้วยกัน ได้แก่

จรัญ ภักดีธนากุล ให้ความเห็นว่า พยานหลักฐาน หมายถึง สิ่งใด ๆ ก็ตามที่มีคุณสมบัติสามารถที่จะบ่งชี้หรือแสดงให้เห็นถึงความเป็นจริงในปัญหาที่พิพาทกันในทางอรรถคดีได้ ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพของพยานบุคคล หรือพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ หรือ พยานผู้เชี่ยวชาญก็ตาม³⁰

เริงธรรม ลัดพลี ให้ความเห็นว่า พยานหลักฐาน หมายถึงบุคคลหรือสิ่งใด ๆ ที่คู่ความนำมาสู่หรือทำให้ปรากฏต่อศาลหรือนำเข้าสู่สำนวนความ³¹

ประมุด สุวรรณสร ให้ความเห็นว่า พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง พยานหลักฐานที่เกิดจากการวิเคราะห์ วิจัย ทางฟิสิกส์ เคมี หรือทางชีววิทยา ในทางกฎหมายถือว่าพยานหลักฐานเหล่านี้สามารถนำเข้าสู่ระบบกระบวนการพิจารณาหรือนำสืบเพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจำเลยผิดหรือบริสุทธิ์³²

²⁹ เกียรติจิตร วัฒนสวัสดิ์. (2553). *คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้ง (ประเทศไทย). หน้า 7.

³⁰ จรัญ ภักดีธนากุล. (2551). *กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*. กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์. หน้า 57.

³¹ เริงธรรม ลัดพลี. (2545). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 9.

³² ประมุด สุวรรณสร. (2511). การค้นหาความจริงโดยพยานหลักฐาน. *บทบัญญัติ*, 25, (4), หน้า 31.

สมภพ เองสมบุญ ให้ความเห็นว่า พยานหลักฐาน หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่สามารถใช้พิสูจน์ ได้ว่ามีการกระทำเกิดขึ้น ใ้บอกว่าเป็นผู้กระทำผิด และสามารถเชื่อมโยงผู้กระทำผิดเข้ากับ อาชญากรรมที่เกิดขึ้นได้พยานหลักฐานจึงประกอบด้วย พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ³³

โสภณ รัตนกร ให้ความเห็นว่า พยานหลักฐาน หมายถึง พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ ตลอดจนบันทึกคำเบิกความ คำให้การชั้นสอบสวน รายงานการตรวจวัตถุสถานที่ ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ หรือสิ่งใด ๆ ที่นำเสนอต่อศาลเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง³⁴

โสภณ รัตนกร ได้อธิบายในหนังสือคำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานว่า การแบ่ง พยานหลักฐานนั้นสามารถแบ่งได้หลายอย่าง แล้วแต่มุมมองว่าจะแบ่งเป็นพยานชนิดใด เช่น การแบ่งพยานหลักฐานเป็นประเภทต่าง ๆ นั้นสามารถแบ่งได้หลายวิธีตามลักษณะ ชนิดหรือ คุณภาพของพยานหลักฐานนั้น ๆ ขึ้นอยู่กับว่าจะพิจารณาในมุมใด เท่าที่รวบรวมได้สามารถแบ่งได้ ดังนี้

1) พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานผู้เชี่ยวชาญ

(1) พยานบุคคล หมายถึง พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากคำเบิกความของบุคคล จะเห็นว่าอยู่ที่ว่ามาให้การเป็นพยานเรียกว่า “พยาน” (witness) แต่ตัวบุคคลนั้น ไม่ถือว่าเป็น พยานหลักฐานถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงที่บุคคลนั้นเบิกความต่อศาลต่างหากที่เป็นพยาน แม้ศาลจะได้ บันทึกถ้อยคำไว้ในเอกสารก็ยังคงเรียกว่าเป็นพยานบุคคลอยู่แต่หากนำคำให้การนั้นไปใช้กับคดีอื่น บันทึกถ้อยคำให้การนั้นก็จะเป็พยานเอกสาร แต่พยานบุคคลอาจจะไม่ได้เป็นผู้รู้เห็นจริงแต่ถูก นำเข้ามาให้การกล่าวอ้างเป็นพยานด้วยเหตุผลต่าง ๆ อาทิเช่น มีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้กระทำผิด หรือให้การเพื่อหวังประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออาจเป็นผู้รู้เห็นจริงแต่อาจกลับคำให้การ เป็นอย่างอื่นในชั้นศาลด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น ถูกข่มขู่จากผู้สูญเสียประโยชน์หรือได้รับสินจ้าง ใ้กลับคำให้การ

(2) พยานเอกสาร หมายถึง ข้อความที่บันทึกไว้ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด และไม่ว่าจะ บันทึกในวัสดุใดที่สามารถสื่อ หรือ แสดงความหมายของสิ่งที่บันทึกไว้ให้ศาลเข้าใจได้ ข้อความ นั้นจะเป็นตัวอักษร ตัวเลข เครื่องหมาย สัญลักษณ์ จะเกิดขึ้นด้วยการเขียน พิมพ์ แกะสลัก และ จะทำลงบนกระดาษ ผ้า ผืนง ก้อนหิน ไม้ โลหะก็ได้ทั้งสิ้น ขอเพียงแต่เสนอพยานนั้นเพื่อสื่อความหมาย ที่เป็นบันทึกอยู่ในพยานชั้นนั้น บางครั้งจึงสับสนวาระหว่างพยานเอกสารกับพยานวัตถุ เช่น นำสืบว่า ข้อความที่สลักลงบนก้อนหินมีความหมายอย่างไร เป็นการนำสืบข้อความในก้อนหินในฐานะ

³³ สมภพ เองสมบุญ, พันตำรวจโท. (2551). *การตรวจสถานที่เกิดเหตุเบื้องต้น*. นครปฐม: โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.

³⁴ โสภณ รัตนกร. (2547). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่ จำกัด. หน้า 19.

เป็นพยานเอกสาร แต่ถ้านำสืบว่าได้มีการสลักข้อความไว้ที่ก้อนหินไม่เป็นการนำสืบก้อนหินที่มีฐานะเป็นพยานวัตถุ

(3) พยานวัตถุ หมายถึง วัตถุสิ่งของที่คู่ความอ้างเป็นพยาน รวมถึงสถานที่ที่ให้ศาลตรวจพยานวัตถุจัดเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญที่สุดและมีความน่าเชื่อถือมากกว่าพยานบุคคล เพราะพยานวัตถุเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และสามารถนำไปพิสูจน์ทราบได้ด้วย กระบวนการนิติวิทยาศาสตร์ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องพยานวัตถุดังนี้ มาตรา 241 “สิ่งใดใช้เป็นพยานวัตถุต้องนำมาศาล...”

มาตรา 242 “ในระหว่างการสอบสวน ใต้วงมุลฟ้องหรือพิจารณาสิ่งของซึ่งเป็นพยานวัตถุต้องให้คู่ความหรือพยานตรวจดู”

(4) พยานผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง พยานบุคคลซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่ง และมาเบิกความให้ความเห็น

2) การแบ่งพยานชั้นหนึ่งและพยานชั้นสอง

การแบ่งพยานวิธีนี้เป็นการแบ่งที่มุ่งความใกล้ชิดของพยานกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น คำว่า พยานชั้นหนึ่งนั้นไม่ปรากฏในกฎหมายไทย การแบ่งแบบนี้มาจากหลักกฎหมายของอังกฤษที่ว่า “ศาลจะรับฟังแต่พยานหลักฐานที่ดีที่สุดเท่านั้น” (The best evidence rule) หากมีพยานหลักฐานใดที่สามารถยืนยันข้อเท็จจริงในคดีได้โดยตรง ย่อมมีน้ำหนักและความน่าเชื่อถือมากกว่าพยานอื่น เช่น คดีมีประเด็นว่า “มีการทำสัญญาพิพาทหรือไม่” ผู้ที่เป็นพยานในสัญญาย่อมยืนยันข้อเท็จจริงได้ดีที่สุดเพราะรู้เห็นการทำสัญญาและได้ลงชื่อเป็นพยานไว้ หากจะนำบุคคลอื่นที่ไม่ได้ลงลายมือชื่อในคู่สัญญามาสืบ ย่อมมีน้ำหนักและความน่าเชื่อถือน้อยกว่า

พยานหลักฐานที่ดีที่สุด (The best evidence rule) เป็นหลักที่แพร่หลายในประเทศอังกฤษ เมื่อประมาณ ค.ศ. 1700 Gillbert นักกฎหมายชาวอังกฤษอธิบายหลักนี้ว่า “เป็นหลักของกฎหมายที่ต้องการให้พิสูจน์ด้วยพยานหลักฐานที่ดีที่สุดในเรื่องนั้น ๆ หากอยู่ในวิสัยที่จะนำพยานหลักฐานที่ดีที่สุดมาได้แต่ไม่นำมา ย่อมก่อให้เกิดข้อสงสัยได้ว่ามีบางสิ่งบางอย่างที่คู่ความฝ่ายนั้นต้องการปกปิดไว้” ดังนั้นคู่ความจึงต้องเสนอพยานหลักฐานที่ดีที่สุด หากนำพยานหลักฐานดังกล่าวไม่ได้ก็ต้องนำพยานหลักฐานถัดไปมาเสนอต่อศาล เช่น คู่ฉบับเอกสารย่อมเป็นพยานที่ดีกว่า สำเนาเอกสาร และสำเนาเอกสารย่อมดีกว่าพยานบุคคล

(1) พยานชั้นหนึ่ง (Primary Evidence) หมายถึงพยานที่ดีที่สุดที่พึงมีสำหรับข้อเท็จจริงนั้น ๆ เช่น สัญญาหรือพยานที่ลงชื่อในสัญญา กรณีพยานเอกสารก็คือต้นฉบับเอกสาร หรือกรณีพยานวัตถุก็คือตัววัตถุนั่นเอง

(2) พยานชั้นสอง (Second Evidence) หมายถึงพยานอื่นที่มีพยานที่ดีที่สุดเช่น นำสืบสำเนาเอกสารแทนเอกสารต้นฉบับ หรือนำสืบบุคคลที่จำลายมือชื่อของผู้ที่ลงชื่อในสัญญา แทนที่จะนำสืบผู้ที่เห็นการลงลายมือชื่อในสัญญา เป็นต้น³⁵

กฎหมายลักษณะพยานของไทยยอมรับหลักเรื่องพยานที่ดีที่สุดเช่นกันดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้อ้างต้นฉบับเอกสาร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 93 และพยานบุคคลที่มากับความต้องการเห็นเหตุการณ์มาด้วยตนเอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 95

3) การแบ่งพยานตามการรับรู้

การแบ่งพยานด้วยวิธีนี้ มุ่งที่คุณสมบัติของพยานว่า ได้รับรู้ข้อเท็จจริงที่เบิกความมาด้วยวิธีการใด เช่น

(1) ประจักษ์พยาน หมายถึง พยานที่รับรู้เห็นหรือสัมผัสกับเหตุการณ์ที่มากับความต้องการเห็นด้วยตนเอง ทั้งนี้ไม่ว่าจะรับรู้เห็นมาด้วยประสาทสัมผัสใด เช่น เห็นเหตุการณ์ด้วยตาตนเอง หรือได้ยินด้วยหูของตนเอง

(2) พยานบอกเล่า หมายถึง พยานที่เบิกความถึงข้อเท็จจริงตามที่ได้รับบอกเล่ามาจากบุคคลอื่น เช่น เบิกความว่า นายแดงเล่าให้ฟังว่านายดำแทงนายขาว อย่างไรก็ตามการเบิกความถึงสิ่งที่ได้รับฟังมาอาจไม่ใช่พยานบอกเล่าเสมอไป หากเบิกความเป็นความจริง เช่น พนักงานสอบสวนเบิกความว่า นายดำรับสารภาพด้วยความสมัครใจต่อพนักงานสอบสวนเป็นข้อเท็จจริงที่พนักงานสอบสวนประสบมาด้วยตนเองจึงเป็นประจักษ์พยาน

4) การแบ่งพยานตามลักษณะการให้ข้อเท็จจริง

การแบ่งวิธีนี้มุ่งที่ลักษณะการให้ข้อเท็จจริงของพยานนั้นแบ่งเป็น 2 ประเภท

(1) พยานโดยตรง (Direct Evidence) คือพยานที่ให้ข้อเท็จจริงซึ่งบ่งชี้หรือยืนยันข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นโดยตรง เช่นนายแดงเบิกความว่าอยู่ในบ้านที่เกิดเหตุและเห็นนายดำแทงนายขาวข้อที่นายแดงเบิกความเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงในคดีได้ทันทีว่านายดำแทงนายขาว

(2) พยานแวดล้อมกรณี (Circumstantial Evidence) คือพยานที่เบิกความถึงข้อเท็จจริงที่ต้องพิจารณาใช้ความเป็นเหตุเป็นผลของเหตุการณ์ จึงอนุมานได้ว่าเหตุการณ์เป็นอย่างไร เช่น นายแดงเบิกความว่าตนยืนอยู่นอกบ้านที่เกิดเหตุ ได้ยินเสียงต่อสู้กัน และเห็นนายดำวิ่งถือมีดเป็นเลือดออกมาจากบ้านที่เกิดเหตุ ข้อที่นายแดงเบิกความไม่ได้ยืนยันในทันทีว่าใครแทงนายขาว

³⁵ อันธิร์ ก่ออารี. (2558). *การรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายอิสลาม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. หน้า 41.

แต่ข้อเท็จจริงอนุมานได้ว่านายคำเป็นผู้แทงนายขาวเพราะเห็นมีดเปื้อนเลือด พยานแวดล้อมกรณีนี้นักกฎหมายบางท่านเรียกว่า “พยานพหุเหตุแวดล้อมกรณี” บางท่านเรียกว่า “พยานเหตุผล”³⁶

2.4.2 ความหมาย ประเภท ความสำคัญ ของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

ปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพิจารณาคดีและรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าประจักษ์พยาน ซึ่งใช้หลักนิติวิทยาศาสตร์ 2 ประเภท

1) นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เช่น วิชาพิสูจน์หลักฐาน รวมถึงการตรวจสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ และ

2) นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์โดยการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม

โดยขณะเดียวกันนิติวิทยาศาสตร์ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในงานสืบสวนสอบสวน เช่น การตรวจสถานที่เกิดเหตุและการถ่ายรูป การตรวจลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า การตรวจเอกสาร การตรวจทางฟิสิกส์ เช่น ตรวจร่องรอยการเฉี่ยวชนรถ การตรวจทางนิติเวช เช่น งานนิติพยาธิ งานนิติวิทยา งานชีวเคมีและการตรวจทางชีววิทยา เช่น ตรวจเส้นผม เลือด อสุจิ และตรวจรหัสพันธุกรรม (DNA)³⁷

การนำเอาวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ ไปใช้ในการพิสูจน์ พยานหลักฐานในศาล จึงเรียกกันว่า “นิติวิทยาศาสตร์” พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ อาจหมายถึงพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงในเชิงหลักวิชาทางวิทยาศาสตร์ และสามารถอธิบายให้เข้าใจได้ โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านสาขาต่าง ๆ ที่มีความรู้ด้านนั้น ๆ ทำให้เข้าใจเหตุผลต่าง ๆ โดยอาศัยพยานที่มีอยู่ สามารถใช้ประโยชน์จากการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ได้ในการคลี่คลายคดีต่าง ๆ และผู้ทำหน้าที่ตรวจพิสูจน์สามารถให้การในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญต่อศาลได้ บทบาทและสถานะของพยานผู้เชี่ยวชาญจึงมีสถานะเป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจจนถึงผู้พิพากษา ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา พยานผู้เชี่ยวชาญจึงแตกต่างจากพยานบุคคลซึ่งพยานผู้เชี่ยวชาญหลังจากที่พิสูจน์ ข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานแล้ว มาให้การต่อศาลโดยอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเพื่อศาลจะได้วินิจฉัยให้เป็นประโยชน์ต่อโจทก์หรือจำเลย แต่พยานบุคคลให้การต่อศาลในฐานะผู้พบเห็นเหตุการณ์ มาด้วยตนเองหรือผ่านการบอกเล่ามา พยานผู้เชี่ยวชาญอาจมีการนำสืบโดยอาศัยความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่งก็ได้ แม้จะไม่ได้พบเห็นเหตุการณ์นั้นมา หรือไม่ได้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานชั้นนั้นมาก็ได้ แต่สามารถอธิบายตามหลักวิชาการเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ก็ได้ หลักการในเรื่องการรับฟังพยานด้านนิติวิทยาศาสตร์

³⁶ สมพร พรหมพิทาธร. (2537). *คำอธิบายพยานหลักฐานในคดีอาญา*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

³⁷ พัชรา ลินลอยมา. (2560). *การแก้ไขปัญหอาชญากรรมด้วยนิติวิทยาศาสตร์*. หน้า 5. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.oja.go.th/th/wp-content/uploads/course/26-1-60.doc>. [2564, 25 พฤษภาคม].

นั้นถูกยอมรับว่าน่าเชื่อถือและรับฟังได้พยานผู้เชี่ยวชาญที่พิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น จึงต้องคำนึงถึงเรื่องคุณสมบัติตามกฎหมาย ถึงแม้ว่ากฎหมายจะเปิดกว้างในเรื่องคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว แต่เมื่อพิจารณาถึงประสิทธิภาพของการอำนวยความสะดวกจึงต้องมีการกลั่นกรองพยานผู้เชี่ยวชาญของศาล³⁸

ประมุข สุวรรณศรี³⁹ ให้ความเห็นว่า พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ หมายความว่า พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์ หรือวิจัยเช่น ในทางฟิสิกส์ (Physics) ทางเคมี (Chemistry) หรือทางชีววิทยา (Biology) เป็นต้น แท้จริงอาจมีทางอื่นอีกหลายทางเรียกว่าทางวิทยาศาสตร์ ในทางกฎหมายหรือทางนิติศาสตร์ถือว่า พยานหลักฐานเหล่านี้ก็เป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่จะนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณา หรือจะนำเข้าสู่ความรู้ของศาล เพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์นั่นเอง

พัชรา สีนลอยมา⁴⁰ ให้ความเห็นว่า พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์ หรือวิจัย ซึ่งในทางกฎหมาย ถือว่าพยานหลักฐานเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่จะนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณา เพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ โดยกำหนดวิธีการนำสืบไว้ คือ หากคู่ความประสงค์จะอ้างหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้าสู่สำนวนเพื่อนำสืบข้อเท็จจริงให้นำสืบโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้ทำการตรวจ ได้วิเคราะห์ หรือได้วิจัยสังเกตเหตุการณ์ หรือสิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในคดีนั้นมาแล้ว ที่ผ่านมามีการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาช่วยคลี่คลายคดีต่าง ๆ ที่มีความสำคัญ และมีความยุ่งยากซับซ้อน ทั้งที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศมาแล้วหลายคดี

นิติวิทยาศาสตร์⁴¹ (Forensic Science) คือ การนำวิทยาศาสตร์ทุกสาขามาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์แห่งกฎหมาย ได้แก่

- 1) ประโยชน์ทางนิติบัญญัติในเรื่องการออกกฎหมาย และ
- 2) ประโยชน์ของการคลี่คลายปัญหาและการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีความ เพื่อผลในการบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษ

³⁸ สราวุธ เบญจกุล. (2550). *หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับกระบวนการยุติธรรม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9500000087821>. [2564, 25 พฤษภาคม].

³⁹ ประมุข สุวรรณศรี. อ่างแล้ว เริงอรรถที่ 32. หน้า 31-39.

⁴⁰ พัชรา สีนลอยมา. (2560). *การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมด้วยนิติวิทยาศาสตร์*. หน้า 6 (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.oja.go.th/th/wp-content/uploads/course/26-1-60.doc>. [2564, 25 พฤษภาคม].

⁴¹ อรรถพล แซ่มสุวรรณวงศ์ และคณะ. (2546). *นิติวิทยาศาสตร์ เพื่อการสอบสวน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ทีซีพีริ้นติ้ง. หน้า 2.

วิทยาศาสตร์จำแนกกว้าง ๆ ออกได้เป็น 2 ประเภท

1) วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Science) เป็นเรื่องของสิ่งที่มีความแท้จริงตลอดเวลา วิชาที่อยู่ในวิทยาศาสตร์ธรรมชาตินี้จะเป็นพวกวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ เช่น เคมีชีววิทยา ฟิสิกส์ เป็นต้น

2) วิทยาศาสตร์ประยุกต์ (Applied Science) เป็นสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์นำมาประยุกต์ เพื่อประโยชน์ของมวลมนุษย์

ดังนั้น นิติวิทยาศาสตร์จึงอาจจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท ตามการจำแนกประเภท ของวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ

1) นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ได้แก่ วิชาพิสูจน์หลักฐาน รวมถึง การตรวจสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ

2) นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ โดยการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ในสาขาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ได้จากสถานที่เกิดเหตุตัวผู้เสียหาย ตัวผู้ต้องหาและอื่น ๆ สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ได้ ดังนี้⁴²

- 1) วัตถุพยานประเภท ลายนิ้วมือ ลายนิ้วเท้า ลายฝ่ามือ ลายฝ่าเท้า
- 2) วัตถุพยานประเภท เอกสาร
- 3) วัตถุพยานประเภท อาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืน
- 4) วัตถุพยานประเภท ชีววิทยา
- 5) วัตถุพยานประเภท ยาเสพติด
- 6) วัตถุพยานประเภท อื่น ๆ เช่น เศษแก้ว รอยดอกยางรถยนต์ ฯลฯ

ในส่วนของการนำวิทยาศาสตร์มาใช้ในกระบวนการสืบสวนสอบสวนนั้นมียุ่มาหลาย อาทิ การตรวจสถานที่เกิดเหตุและการถ่ายรูป การตรวจลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า การตรวจเอกสาร เช่น ตรวจลายเซ็น ลายมือเขียน การตรวจทางฟิสิกส์ เช่น การตรวจร่องรอยการเฉี่ยวชนรถ การตรวจทางนิติเวช เช่น งานนิติพยาธิ งานนิติวิทยา งานชีวเคมี และการตรวจทางชีววิทยา เช่น การตรวจเส้นผม เลือด อสุจิ และการตรวจสารพันธุกรรม (DNA) เป็นต้น พยานหลักฐาน ทางวิทยาศาสตร์นั้น มีน้ำหนักและเป็นที่ยอมรับในนานาอารยประเทศ⁴³

เมื่อพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่เกิดจากการวิเคราะห์หรือ การวิจัย ดังที่กล่าวมาแล้ว และเป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่จะนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณา หรือ

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

⁴³ สราวุธ เบญจกุล. (2550). หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับกระบวนการยุติธรรม. *วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์*, 1, (9), หน้า 65.

จะนำเข้าสู่ความรู้ของศาลเพื่อวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ อีกทั้งยังเป็นพยานที่มีน้ำหนัก และเป็นพยานหลักฐานที่ยอมรับในนานาอารยประเทศ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญ และจำเป็นในปัจจุบัน เทคโนโลยีทางด้านต่าง ๆ มีความเจริญก้าวหน้ากว่าในอดีตเป็นอย่างมาก มีหลายคดีที่มีการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาช่วยในการคลี่คลายคดี ดังตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ เช่น คดีลอบสังหารประธานาธิบดีเคนเนดี คดีโอ เจ ซิมป์สัน ฆาตกรรม ภรรยาและเพื่อน คดีบรูซ มิเกล ถูกฆาตกรรมโดยวางยาพิษ

2.4.3 การรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Evidence) เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้น ด้วยการวิเคราะห์หรือวิจัย เช่น ในทางฟิสิกส์ (Physics) ทางเคมี (Chemistry) หรือทางชีววิทยา (Biology) เป็นต้น ซึ่งพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นได้มาจากการนำเอาวัตถุต่าง ๆ ในสถานที่เกิดเหตุมาผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา เช่น การนำเอาคราบเลือด เส้นผม เส้นขน ไปพิสูจน์เปรียบเทียบกับของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาว่าตรงกันหรือไม่ เป็นต้น ดังนั้นในการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นจึงต้องนำเสนอในรูปแบบของพยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert Witness) เนื่องจากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นต้องมีการนำเข้าสู่กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการประมวลผลการวิเคราะห์ ซึ่งจำต้องใช้บุคคล ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ⁴⁴

สำหรับหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์โดยผ่านความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญนั้น มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243⁴⁵

มาตรา 243 “ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความเชี่ยวชาญในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศและซึ่งความเห็นของผู้นั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ในการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการทดลองหรือกิจการอย่างอื่น

ผู้เชี่ยวชาญอาจทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้แต่ต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ศาล และคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็น หรือคู่ความไม่ตั้งใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะให้รับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้

⁴⁴ ประมวล สุวรรณศร. (2511). พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์. *บทบัญญัติ*, 25, หน้า 31.

⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 243.

ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญต้องมาเบิกความประกอบ ให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวต่อศาล ในจำนวนที่เพียงพอล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันเบิกความเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมารับไป ในการเบิกความประกอบ ผู้เชี่ยวชาญจะอ่านข้อความที่เขียนมาก็ได้”

จากบทบัญญัติดังกล่าวนั้น ในคดีอาญาผู้เชี่ยวชาญอาจทำความเข้าใจเป็นหนังสือได้ แต่ต้องมาเบิกความประกอบ เว้นแต่เข้าข้อยกเว้น โดยหลักแล้วในการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ โดยผ่านความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้น ผู้เชี่ยวชาญต้องทำความเข้าใจเป็นหนังสือและต้องมาเบิกความประกอบหนังสือที่ตนทำความเข้าใจไว้โดยต้องส่งสำเนาหนังสือนั้นล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันเบิกความ ส่วนต้องส่งสำเนาหนังสือเป็นจำนวนเท่าใดนั้น บทบัญญัติมาตรา 243 มิได้กำหนดเป็นจำนวนตัวเลขไว้ แต่ได้กำหนดให้ส่งในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งรับไป ดังนั้น หากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีจำนวนเท่าใดก็ให้ส่งสำเนาเป็นจำนวนให้เพียงพอต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งรวมทั้งต้องส่งให้ศาลด้วย

หากมีเหตุจำเป็น หรือคู่ความไม่ตั้งใจซักถามพยานผู้เชี่ยวชาญแล้ว ในกรณีนี้ผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องเบิกความประกอบก็ได้แต่ผู้เชี่ยวชาญก็ต้องส่งความเห็นเป็นหนังสือต่อศาล โดยไม่ต้องส่งสำเนาให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในคดีอาญาถ้าผู้เชี่ยวชาญทำความเข้าใจเป็นหนังสือก็ต้องส่งสำเนาคำความเห็นนั้นต่อศาลเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งรับไป แต่ถ้ามาเบิกความเองโดยไม่ได้ทำความเข้าใจเป็นหนังสือก็ย่อมไม่มีสำเนาหนังสือดังกล่าวที่จะส่ง⁴⁶

การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ เป็นข้อยกเว้นหลักที่ว่า ศาลไม่รับฟังความเห็นของพยานบุคคล เพราะโดยหลักแล้ว ศาลจะไม่เอาความเห็นของบุคคลอื่นมาพิจารณาพิพากษาคดี แต่ในบางกรณี ศาลจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญทางศิลปะ และวิทยาการต่าง ๆ และในบางกรณี พยานหลักฐานที่พิสูจน์ได้ด้วยการทดลองทางวิทยาศาสตร์ย่อมเป็นสิ่งแน่นอน รับฟังข้อเท็จจริงได้ตามนั้น⁴⁷

ในการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์โดยผ่านความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญนั้น กฎหมายให้อำนาจคู่ความนำพยานผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเกี่ยวกับพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อเพิ่มน้ำหนักความน่าเชื่อถือของฝ่ายตนได้ ศาลจึงต้องมีแนวทางในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาถึงประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ กล่าวคือความเป็นกลางของพยาน พยานที่ศาลแต่งตั้งย่อมมีน้ำหนักมากกว่าพยานที่คู่ความจ้างมาซึ่งอาจเกิดความลำเอียงเข้ากับฝ่ายที่ตนว่าจ้าง

⁴⁶ พรเพชร วิชิตชลชัย. (2555). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา. หน้า 333.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 324.

ความรู้ความชำนาญของพยานผู้เชี่ยวชาญ เหตุผลประกอบการลงความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ และความมั่นใจในการลงความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญด้วย⁴⁸

อย่างไรก็ตาม การรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาโดยทั่วไป กล่าวคือ การรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ นั้นต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 226 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย กล่าวคือ⁴⁹

1) การนำเสนอพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะต้องเป็นไปเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือ ความบริสุทธิ์ของจำเลย หมายความว่า พยานหลักฐานนั้นต้องเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็น แห่งคดี (Relevancy Rule) และ

2) พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้น ต้องมิได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่น สัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น

จะเห็นได้ว่า พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นก็ต้องตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226⁵⁰ เหมือนพยานหลักฐานประเภทอื่นเช่นเดียวกัน ดังนั้น พยานหลักฐานที่สามารถนำมาใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีนั้น ต้องเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ที่สามารถชี้ให้เห็นถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาในคดีและต้องมิได้เกิดขึ้น จากการใช้คำมั่น สัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นด้วย หากพยานหลักฐาน ทางวิทยาศาสตร์นั้น เป็นพยานหลักฐานที่ขัดต่อหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ศาลย่อมไม่อาจรับฟัง เป็นพยานหลักฐานในคดีก็ได้

เมื่อพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 226 แห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ก็ต้องอยู่ในบังคับ มาตรา 226/1 ด้วย ซึ่งมาตรา 226/1⁵¹ ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า หากพยานหลักฐานซึ่งรวมถึงพยานหลักฐานทาง วิทยาศาสตร์นั้นเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้น โดยชอบแต่ได้มาเนื่องมาจากการกระทำที่มิชอบหรือ เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบแล้ว ห้ามมิให้ศาลรับฟัง พยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรม

⁴⁸ ฌัฐ ตันศรีสวัสดิ์ และชินวัต สุวรรณทิพย์. (2552). *การรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://thailis-db.car.chula.ac.th/CU_DC/Journal/JournalDec2006/nov1.pdf. [2564, 30 พฤษภาคม].

⁴⁹ สุรนาท วงศ์พรหมชัย. (2551). *การตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์กับพยานหลักฐานในคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์หลักสูตร นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 77.

⁵⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 226.

⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 226/1.

มากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน ในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานนั้น

ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวง โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ด้วย⁵²

- 1) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น
- 2) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี
- 3) ลักษณะของความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ
- 4) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้น ได้รับการลงโทษ

หรือไม่เพียงใด

เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปค้นในบ้านซึ่งเป็นที่รโหฐาน โดยไม่มีหมายค้นและได้ไปพบคราบเลือด เส้นผม เส้นขน ในบ้านนั้น แล้วนำมาพิสูจน์เพื่อหาผู้กระทำความผิดในคดีฐานข่มขืนกระทำชำเรา ปรากฏว่าคราบเลือด เส้นผม เส้นขน นั้น มีDNA ตรงกับหลักฐานในที่เกิดเหตุ ดังนี้⁵³

การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไปเก็บ คราบเลือด เส้นผม เส้นขน นั้นเป็นการกระทำอันมิชอบ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจมิได้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการค้น ดังนั้น หลักฐานที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเก็บมา ได้แก่ คราบเลือด เส้นผม เส้นขน นั้น จึงเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบเนื่องจากมีอยู่แล้วในบ้าน แต่การได้มานั้นเป็นการได้มาโดยมิชอบ การรับฟังข้อมูลการตรวจพิสูจน์นั้น จึงเป็นไปตาม บทบัญญัติมาตรา 226/1 เป็นต้น

นอกจากนี้ ในการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นต้องพิจารณาด้วยการทดลองทางวิทยาศาสตร์นั้นได้ทำถูกต้องตามมาตรฐานที่ยอมรับทั่วไปหรือไม่ตลอดจนการยอมรับการทดลองนั้น ในวงวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องด้วย⁵⁴

2.4.4 น้าหนักและคุณค่าของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

จากพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์ทำให้สามารถนำวัตถุต่าง ๆ ในที่เกิดเหตุไม่ว่าจะเป็นชิ้นส่วนอวัยวะของผู้กระทำความผิด หรือชิ้นส่วนต่าง ๆ ที่สามารถนำไปตรวจพิสูจน์เพื่อหาผู้ที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิด ทำให้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีความสำคัญในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง ในคดีรวมทั้งสามารถเชื่อมโยงไปถึงตัวผู้กระทำความผิดได้ จากพัฒนาการทางด้าน

⁵² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 226.

⁵³ สุรนาท วงศ์พรหมชัย. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 49. หน้า 78.

⁵⁴ โสภณ รัตนกร. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 34. หน้า 436.

วิทยาศาสตร์ ดังกล่าวทำให้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีความสำคัญในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญามากขึ้น⁵⁵

การตรวจพิสูจน์เพื่อหา DNA จากชิ้นส่วนอวัยวะต่าง ๆ ของมนุษย์นั้นนับว่ามีความสำคัญสูงสุดและสุดยอดของพัฒนาการทางนิติวิทยาศาสตร์ในยุคปัจจุบัน และสามารถนำไปใช้ในคดีฆ่าคนตายประเภทต่าง ๆ คดีข่มขืนกระทำชำเรา คดีเกี่ยวกับเพศอย่างอื่น ตลอดจนคดีอาญาต่าง ๆ ที่สามารถนำเทคนิคนี้ ไปสู่การบุกเบิกด้านการตรวจทางนิติเวชแขนงใหม่ (New Dimension to Medico-legal Investigation)⁵⁶

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นเป็นสิ่งที่มีความชัดเจนอยู่ในตัวเองและการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์นั้น หากกระทำไปตามหลักวิชาการแล้วย่อมเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไปว่ามีความน่าเชื่อถือ ดังนั้น หากมีการนำวัตถุต่าง ๆ ในที่เกิดเหตุ เช่น คราบเลือด เส้นผม เส้นขน ไปผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อวิเคราะห์หาตัวอย่าง DNA ถูกต้องตามหลักวิชาการแล้วผลการตรวจที่ได้ย่อมเป็นที่ยอมรับและมีความน่าเชื่อถืออยู่มาก⁵⁷

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นนับได้ว่าเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนัก หรือคุณค่าในเชิงพิสูจน์ดีมากกว่าชนิดหนึ่ง เนื่องจากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นเป็นความรู้ที่ได้รับการยอมรับในวงการแพทย์และเป็นพยานหลักฐานที่ไม่สามารถที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ง่ายเหมือนเช่นพยานหลักฐานประเภทอื่น ๆ⁵⁸

ในการนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญานั้นสามารถนำเข้ามาโดยผ่านความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น การชั่งน้ำหนักของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้น จึงอยู่ภายใต้การชั่งน้ำหนักพยานความเห็น โดยทั่วไป โดยพิจารณาจาก⁵⁹

1) ความเป็นกลางของพยาน ถ้าพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานที่ศาลเป็นผู้แต่งตั้งที่เรียกว่าผู้เชี่ยวชาญ หรือเป็นเจ้าพนักงานของรัฐที่มีหน้าที่ตรวจพิสูจน์ให้ความเห็นเป็นเรื่องหนึ่งเรื่องใดเป็นงานประจำ เช่น เจ้าหน้าที่ตรวจลายมือชื่อปลอมของกองพิสูจน์หลักฐาน ย่อมน่าเชื่อว่าจะ

⁵⁵ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2541). การใช้ประโยชน์จากผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวชและทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานในศาลกับการใช้ผู้เชี่ยวชาญในทางที่ไม่ถูกต้อง. *ตุลพาท*, 45, (2), หน้า 175.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 176.

⁵⁷ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 55. หน้า 177.

⁵⁸ จริญ ภัคดิธนากุล. (2560). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 473.

⁵⁹ เข็มชัย ชุตินวงศ์. (2557). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษาแห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 400-402.

ไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใด และมีน้ำหนักน่าเชื่อว่าผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญซึ่งคู่ความจ้างมา หรือ รับจ้างตรวจพิสูจน์หรือลงความเห็นเป็นการส่วนตัว เพราะพยานผู้เชี่ยวชาญประเภทหลังอาจเบิกความ ลำเอียงเข้าข้างกับฝ่ายที่จ้างตน

2) ความรู้หรือความชำนาญของพยานผู้เชี่ยวชาญ คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานผู้เชี่ยวชาญ จะต้องเป็นหลักฐานแสดงความรู้ความชำนาญของพยานผู้เชี่ยวชาญให้ศาลเห็น โดยอาจถามจาก ประวัติการศึกษา การทำงานของพยานหรือมีประกาศนียบัตร วุฒิบัตรหรือปริญญามาแสดง

3) เหตุผลประกอบการลงความเห็นของพยาน ข้อนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ ศาลเชื่อพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นหรือไม่พยานที่สรุปความเห็นของตัวเองง่าย ๆ อาจไม่มีน้ำหนัก พอที่ศาลจะเชื่อได้ ดังนั้น การสอบพยานผู้เชี่ยวชาญต้องให้พยานอธิบายถึงเหตุผลประกอบการ ตรวจพิสูจน์ หรือการลงความเห็นให้บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีความรู้ในวิทยาการแขนง ๆ นั้น ได้เห็นจริงเห็นจังไปด้วย

4) ความมั่นใจในการลงความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ ถ้าพยานลงความเห็นด้วยความมั่นใจว่าถูกต้องแน่นอน คำพยานนั้นย่อมมีน้ำหนักมาก แต่ถ้าพยานไม่มั่นใจ เช่น เบิกความว่า มีโอกาสผิดพลาดได้ร้อยละ 20 ดังนี้ย่อมทำให้ศาลไม่แน่ใจว่าจะรับฟังตามความเห็นนั้นได้

สำหรับการให้คุณค่าหรือน้ำหนักของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นจากผลการศึกษา ในเรื่องการพิสูจน์ DNA ในศาลพบว่า ในเรื่องการชั่งน้ำหนักผลการตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ DNA ผู้พิพากษาจะให้น้ำหนักพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เนื่องจากผู้พิพากษา ไม่พิจารณาว่าทฤษฎีหรือเทคนิคต่าง ๆ ได้ถูกตรวจสอบโดยผู้อื่น โดยการพิมพ์เผยแพร่ทางวิชาการ หรือไม่ ผู้พิพากษาอาจไม่มีความรู้เรื่องเทคนิคที่ใช้ในการตรวจพิสูจน์ ผู้พิพากษาพิจารณา ความผิดพลาดในตรวจพิสูจน์อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปในทางน้อย อาจเนื่องจากไม่ทราบ ถึงวิธีการขั้นตอนในการตรวจพิสูจน์แม้ผู้พิพากษาประมาณเกินครึ่งหนึ่งที่พิจารณาถึงความมีมาตรฐาน ในการตรวจพิสูจน์ ซึ่งเป็นมาตรฐานเรื่องการยอมรับทั่วไปหรือ General Acceptance ที่จะต้อง เป็นที่ยอมรับของนักวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและพิจารณาว่าผลการตรวจพิสูจน์ได้มีการทดสอบ หลายครั้ง จนผลที่ได้รับเหมือนกัน ทุกครั้งก็มีการทดสอบเชิงประจักษ์แล้ว รวมทั้งคำนึงถึงเรื่อง การได้มาซึ่งตัวอย่างในที่เกิดเหตุและขั้นตอนนำตัวอย่างมาเป็นจำนวนมากแต่ผู้พิพากษาไม่มีเกณฑ์ ในการตรวจสอบเป็นของตนเอง หากต้องพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์⁶⁰

สำหรับความเชื่อมั่นต่อผู้เชี่ยวชาญนั้น มีความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก เนื่องจากมีความ เชื่อมั่นว่าผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติที่เหมาะสมและตรงกับงานที่เชี่ยวชาญแสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ที่ผู้สั่งให้การยอมรับในความรู้ ทำให้คำให้การของผู้เชี่ยวชาญมีน้ำหนักในการรับฟังมากขึ้น

⁶⁰ ไพจิตร สวัสดิศาร. (2547). การพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอในศาลในคดีอาญา. *อุลพาท*, 51, (3), หน้า 27.

จะเห็นได้ว่า โดยลักษณะของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้น พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ หากมีการตรวจพิสูจน์โดยใช้หลักวิชาการที่ถูกต้องประกอบกับความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญแล้ว พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าวย่อมมีความน่าเชื่อถืออยู่มากกว่าอีกนัยหนึ่ง พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นมีคุณค่าในเชิงพิสูจน์ได้มากชนิดหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การที่ศาลจะให้ความเชื่อถือหรือนำหนักของพยานหลักฐานในระดับใดนั้น ไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว จำต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป หากในคดีใดมีพยานหลักฐานหลายประเภท และพยานหลักฐานเหล่านั้นสนับสนุนซึ่งกันและกันไม่ขัดแย้งกันแล้ว พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ย่อมมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมาก

กล่าวโดยสรุป วิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผม หรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือ ส่วนประกอบของร่างกาย เพื่อนำไปตรวจพิสูจน์ และได้มาซึ่งผลในการใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญารวมทั้งพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ และความผิดของผู้ถูกกล่าวหาในคดีและมีน้ำหนัก น่าเชื่อถือมาก

2.4.5 การตรวจพิสูจน์โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์กับการค้นหาความจริงในคดีอาญา

การค้นหาความจริงโดยพยานหลักฐาน ได้มีการพัฒนาการเรื่อยมาตามสภาพของสังคม และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ในบางครั้งอาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติโดยผู้บังคับใช้กฎหมายเองไม่มีความเข้าใจในพื้นฐานเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ที่มีที่มาจากแนวความคิดทฤษฎีของกฎหมายต่าง ๆ จึงได้มีการนำแนวความคิดมาวิเคราะห์สร้างเป็นกฎเกณฑ์ทางพยานหลักฐานในการนำศาสตร์ต่าง ๆ มาใช้ในการพิสูจน์ความจริง แต่เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง การกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จึงไม่อาจครอบคลุมได้หมดทุกเรื่อง และไม่ใช่ว่าเมื่อกำหนดกฎเกณฑ์แล้วจะสามารถนำมาใช้ได้ตลอดเวลา เพราะแนวทางในการค้นหาความจริงย่อมเป็นไปตามแนวความคิดความเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมนั้น

การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาโดยพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่มีการนำมาใช้ ถือได้ว่า เป็นความก้าวหน้าในการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาช่วยในการแก้ไขข้อบกพร่องของการค้นหาความจริงในคดีอาญา โดยมีการนำเครื่องมือเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานต่าง ๆ รวมทั้งส่วนประกอบของร่างกายบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องในคดีไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือพยานบุคคลเช่น การตรวจวิเคราะห์ทางเคมีฟิสิกส์ซึ่งสามารถให้ผลการตรวจพิสูจน์ได้อย่างแน่นอน ทำให้ได้พยานหลักฐานที่ใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด ซึ่งวิทยาศาสตร์ทางพยานหลักฐานนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ⁶¹

⁶¹ สุรนาท วงศ์พรหมชัย. อ้างแล้ว เจริงอรรถที่ 49. หน้า 29-30.

1) วิทยาศาสตร์ประยุกต์ เป็นวัตถุพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์หรือวิจัยโดยแท้ เช่น การตรวจพยานวัตถุทางเคมี ทางชีววิทยา หรือทางฟิสิกส์ ตลอดจนการนำวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ มาประยุกต์เพื่อใช้ประโยชน์ในทางคดี เช่น นิติเวชศาสตร์ นิติมานุษยวิทยา เป็นต้น พยานเหล่านี้หากเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาด้วยกรรมวิธีที่ถูกต้องและมีการตรวจสอบโดยผู้มีความเชี่ยวชาญ ย่อมเป็นพยานหลักฐานที่มีคุณค่าและน่าเชื่อถือ เพราะเป็นพยานหลักฐานที่มีความแน่นอน เป็นจริง ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองได้

2) วิทยาศาสตร์ทางสังคม ถือเป็นเรื่องของ การพิสูจน์ความจริงเกี่ยวกับสภาพพฤติกรรมของมนุษย์ การยอมรับของมนุษย์ว่าเป็นอย่างไร โดยอาศัยหลักวิชาการต่าง ๆ เป็นเครื่องช่วยในการค้นหาความจริง ซึ่งหลักที่สำคัญ ได้แก่ หลักตรรกะ (Logic) เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์การใช้เหตุผล ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์สมเหตุสมผล มีความสอดคล้องกัน และเป็นไปได้ตามหลักวิชาการหรือไม่ เพียงใด การค้นหาความจริงโดยใช้หลักจิตวิทยา (Psychology) เป็นวิทยาศาสตร์การจำและความรู้สึก หรือการค้นหาความจริงโดยใช้หลักปรัชญา หรือนิติปรัชญาอันเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับความยุติธรรม เพื่อหาคำตอบตามธรรมชาติของกฎหมายว่าจะออกกฎหมายอย่างไรหรือใช้กฎหมายและตีความอย่างไรให้เกิดความยุติธรรม และสามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้สมเหตุสมผลเป็นที่ยอมรับของสังคมได้

กล่าวโดยสรุป เพื่อประโยชน์ในการศึกษาถึงกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงเห็นควรต้องให้ความสำคัญกับความสำคัญของพยานหลักฐาน โดยเฉพาะพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีน้ำหนักที่น่าเชื่อถือกว่าพยานบุคคล พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จึงเป็นพยานหลักฐานมีคุณค่าเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยในปัจจุบันได้มีการนำเอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาใช้ในการพิสูจน์หลักฐานต่าง ๆ ให้ได้ผลที่ถูกต้องแท้จริงตามหลักการทางวิทยาศาสตร์เพื่อติดตามเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งมีประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาความจริงในคดีอาญา

2.5 การแสวงหาพยานหลักฐานจากการตรวจพิสูจน์บุคคลโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

การแสวงหาพยานหลักฐานและการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญานั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยทำการตรวจค้นตัวหรือส่วนประกอบของร่างกายบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานต่าง ๆ อันถือว่าเป็นพยานวัตถุที่ดีเพราะมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับตัวบุคคลโดยตรง โดยเฉพาะในคดีที่ไม่สามารถพิสูจน์ความจริงด้วยพยานบุคคลได้ ซึ่งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการตรวจส่วนประกอบของร่างกาย

ถูกบัญญัติรับรองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เจ้าหน้าที่ใช้บังคับในการดำเนินคดีอาญาทั่วไป

ในอดีตรประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการเก็บตัวอย่างจากร่างกายไปตรวจว่าจะกระทำได้อย่างไร และมีปัญหาว่าหากผู้ตรวจไม่ยินยอมจะสามารถใช้กำลังบังคับเพื่อนำตัวอย่างจากร่างกายไปตรวจได้หรือไม่ ต่อมาจึงได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ได้วางหลักการเก็บตัวอย่างจากร่างกายไปตรวจทางวิทยาศาสตร์ในชั้นสอบสวนและมาตรา 244/1 ซึ่งเป็นการเก็บตัวอย่างจากร่างกายไปตรวจในชั้นศาลซึ่งต้องได้รับความยินยอมจากผู้ตรวจไว้เพียงแต่ต่างกันที่ว่าหากเป็นในชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสั่งในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี ส่วนในชั้นศาลนั้นศาลมีอำนาจสั่งในคดีที่โทษจำคุกทุกคดี ดังนี้

มาตรา 131/1 บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตาม มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอม โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้ว จะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้น แล้วแต่กรณี

ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรานี้ให้ส่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานอัยการสูงสุดแล้วแต่กรณีกำหนดให้โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง⁶²

มาตรา 244/1 บัญญัติไว้ว่า ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุก หากมีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดีให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคลวัตถุหรือเอกสารใด โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

⁶² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 131/1.

ในกรณีที่การตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรม หรือส่วนประกอบของร่างกายจากคู่ความ หรือบุคคลใด ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้แพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากคู่ความฝ่ายใดไม่ให้ความยินยอมหรือกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง

ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่อาจทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก หรือมีเหตุอันสมควรเชื่อว่าหากมีการเน้นย้ำกว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบพยานภาคหน้า พยานหลักฐานนั้นจะสูญหายไปหรือยากแก่การตรวจพิสูจน์เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามความในวรรคหนึ่งและวรรคสองได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ถึงกำหนดวันสืบพยานตามปกติ ทั้งนี้ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 237 ทวิมา ใช้บังคับโดยอนุโลม

ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรานี้ให้สั่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่คณะกรรมการศาลยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง⁶³

จากบทบัญญัติดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

2.5.1 ผู้มีอำนาจสั่งให้ตรวจพิสูจน์

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ความจริงในคดีอาญาในชั้นสอบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ได้กำหนดบุคคลผู้มีอำนาจในการสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคลเพื่อทำการเก็บตัวอย่าง เลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผม หรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายโดยทางวิทยาศาสตร์ได้โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้โดยกำหนดไว้เฉพาะคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด ในการที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความจริง จึงถือได้ว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งในการสืบสวน สอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

⁶³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 244/1.

ในชั้นพิจารณาคดีของศาล หากมีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1 ได้กำหนดให้ศาลเป็นผู้ที่มีอำนาจสั่งให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจพิสูจน์บุคคล เพื่อทำการเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายโดยทางวิทยาศาสตร์ได้โดยกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจ ในการสั่งให้มีการตรวจได้ในความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกโดยไม่ได้อำนาจชั้นโทษไว้ อย่างเช่น ในชั้นสอบสวนแต่อย่างใด

2.5.2 หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการตรวจพิสูจน์

เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ในเรื่องการตรวจพิสูจน์ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันเป็นการล่วงล้ำสิทธิในร่างกายของบุคคลนั้น พบว่ากฎหมาย ได้กำหนดแต่เพียงหลักการกว้าง ๆ เท่านั้น ซึ่งการตรวจพิสูจน์ในชั้นพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 และชั้นศาลตามมาตรา 244/1 มีหลักเกณฑ์ ในการปฏิบัติที่เหมือนกัน โดยกำหนดให้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหรือศาลแล้วแต่กรณีมีอำนาจสั่งให้แพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจเพื่อเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายบุคคลได้
- 2) ในการดำเนินการตรวจดังกล่าวจะต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้
- 3) ในการดำเนินการตรวจจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคล ผู้ถูกตรวจนั้น ด้วย
- 4) การตรวจจะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลผู้ถูกตรวจ

2.5.3 วัตถุประสงค์ในการพิสูจน์หลักฐาน

ในการตรวจพิสูจน์หลักฐานวัตถุพยานชิ้นใดหรือกรณีใดวัตถุประสงค์หลักของการตรวจ แบ่งได้ดังนี้

- 1) การตรวจเพื่อชี้เฉพาะ การตรวจลักษณะนี้เป็นการตรวจพิสูจน์วัตถุพยานด้วยวิธีการ ทางวิทยาศาสตร์แล้วแสดงผลการตรวจว่าใช่หรือไม่ใช่ เช่น การตรวจพิสูจน์หาคราบ โลหิต หากมี โลหิต คราบอสุจิ เขม่าดินปืน ยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น บางครั้งการตรวจเพื่อชี้เฉพาะนี้สามารถ นำไปใช้ประโยชน์ได้หลายประการเลยทีเดียวเช่นการหาคราบ โลหิตในสถานที่เกิดเหตุ ถึงแม้จะถูก ทำลายหรือ ถูกซักล้าง ไปแล้วแต่คราบ โลหิตที่แฝงอยู่ในสถานที่เกิดเหตุสามารถใช้เครื่องตรวจ โดยเครื่องมือวิทยาศาสตร์ ในกรณีคดีฆาตกรรม เช่น คดีฆาตกรรมนายห้างทอง ธรรมวัฒน์

โดยใช้แสงและสารลูมินอล ไปทำปฏิกิริยากับไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ ก็จะเกิดการเรืองแสง ให้แสงสีน้ำเงินอมเขียว ทำให้มองเห็นคราบเลือดนายห้างทอง ธรรมวัฒน์ เป็นทางยาวจากการลากศพ การตรวจหาคราบโลหิตนี้มีเทคนิคการใช้แสงต่าง ๆ ได้อีกหลายวิธี การตรวจหาเขม่าดินปืนจากผู้ต้องสงสัยก็เช่นเดียวกันสามารถนำเทคนิคการใช้เคมีมาประยุกต์ใช้ได้หลายวิธี เนื่องจากดินปืน ซึ่งเป็นดินขับนั้นประกอบด้วย สารไนโตรท (NO₂) และสารไนเตรท (NO₃) ในเขม่าดินปืน บนเสื้อผ้าของผู้ต้องสงสัย และประตูลอยนตร์โดยไอออนโครมาโทกราฟี (Ion Chromatography) การตรวจหาสารระเบิด เป็นต้น ในอนาคตอันใกล้นี้การตรวจที่เกิดเหตุอาจจะมีเครื่องมือในการตรวจ ที่ทันสมัยเช่นการตรวจหาโลหิตมนุษย์ด้วย เลเซอร์ และมีขนาดเล็กกลง สะดวกในการเคลื่อนย้าย ไปยังที่เกิดเหตุ การใช้เลเซอร์ตรวจวิถีกระสุน ในสถานที่เกิดเหตุการตรวจหาลายนิ้วมือแฝง ด้วยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น⁶⁴

2) การตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบ การตรวจประเภทนี้เป็นการตรวจเพื่อเปรียบเทียบ วัตถุพยาน ที่เก็บได้ 2 อย่างเปรียบเทียบกันแล้วให้ความเห็นทางวิชาการ เช่น การตรวจพยานเอกสาร การตรวจเปรียบเทียบลายนิ้วมือ ลายเซ็น ตัวอักษรพิมพ์ดีด การตรวจเปรียบเทียบเส้นผม เส้นขน เส้นใยต่าง ๆ ภาพถ่าย การตรวจเปรียบเทียบประเภทนี้ผู้ตรวจต้องนำตัวอย่างวัตถุพยานที่เก็บได้มา ตรวจเปรียบเทียบกับตัวอย่างวัตถุพยานของจริงในกรณีลายเซ็น หรือหัวกระสุนปืนที่เก็บได้จากที่เกิดเหตุกับตัวอย่างหัวกระสุนที่จะเปรียบเทียบ บางครั้งพยานหลักฐานที่ถูกเก็บได้อาจถูกนำมาตรวจ และอาจถูกนำมาใช้ในการตัดสินคดีได้

3) ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุในคดีต่าง ๆ โดยปกติพยานหลักฐานจะถูกทำลายไปแต่ร่องรอยและวิธีการที่คนร้ายกระทำอาจจะบอกถึงสาเหตุของการกระทำผิด หรือชี้แนวทางการกระทำผิดของคนร้ายได้ โดยอาศัยความรู้ความชำนาญทางด้าน การตรวจพิสูจน์หลักฐาน นอกจากนั้นวัตถุพยานบางอย่าง แม้จะมีน้อยหรือขนาดเล็กมากที่พบในสถานที่เกิดเหตุ เมื่อทำการตรวจวิเคราะห์จะสามารถบอกแนวทางที่จะช่วยการสืบสวนหาตัวผู้กระทำผิดไปในทางที่ถูกต้อง และมีความรวดเร็วได้⁶⁵

กล่าวโดยสรุป การแสวงหาพยานหลักฐานจากการตรวจพิสูจน์บุคคล โดยวิธีการทาง วิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญต่อพยานหลักฐานในคดี เนื่องจากถือเป็นพยานวัตถุที่ดีเพราะมีความ เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับตัวบุคคลโดยตรง โดยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติ

⁶⁴ สรวง สมานห่ม และคณะ. (2446). *การตรวจร่องรอยเลือดจากสารเรืองแสงลูมินอล*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.nstda.or.th>. [2564, 25 พฤษภาคม].

⁶⁵ กองพิสูจน์หลักฐาน, สำนักวิทยาการตำรวจ, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *การพิสูจน์ หลักฐาน*. นครปฐม: งาน 2 (ผลิตสื่อตำรวจ) ฝ่ายฝึกอบรม สถาบันส่งเสริมงาน สอบสวน. หน้า 40.

หลักการเก็บตัวอย่างร่างกายไว้ตามมาตรา 131/1 และมาตรา 244/1 ซึ่งในทางปฏิบัติของการรวบรวมพยานหลักฐานนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจควรพิจารณาถึงผู้มีอำนาจสั่งให้ตรวจพิสูจน์ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการตรวจพิสูจน์ วัตถุประสงค์ในการพิสูจน์หลักฐาน เพื่อประโยชน์ของกระบวนการยุติธรรมและพยานหลักฐานที่มีคุณค่าในคดี

2.6 แนวความคิดและความสำคัญของการตรวจสถานที่เกิดเหตุ

2.6.1 ความหมายและความสำคัญของสถานที่เกิดเหตุ

สถานที่เกิดเหตุ (Crime Scene) หมายถึงสถานที่ที่เกิดเหตุในคดีอาญาไม่ว่าฐานใดฐานหนึ่ง อาจจะทำง่าเกิดหรือเชื่อว่าเกิดเหตุในสถานที่แห่งนั้นหรือบริเวณนั้น ทั้งนี้อาจจะพบร่องรอยหลักฐานหลังเกิดเหตุหรืออาจจะอนุมานได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น สถานที่เกิดเหตุมักจะพบร่องรอยหรือหลักฐานเสมอ ตามหลักการที่ว่าอาชญากรนั้นต้องทิ้งร่องรอยไว้แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะตรวจพบร่องรอยนั้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจพบร่องรอยหรือหลักฐานแล้วจะทำให้สามารถสืบสวนต่อไปได้ว่าผู้กระทำความผิดในครั้งนั้นเป็นใคร กระทำอย่างไร วิธีการทำอย่างไร เมื่อใด และแรงจูงใจเกิดจากอะไร อาจจะพบศพของมนุษย์ ชิ้นส่วนมนุษย์ เศษวัสดุ ยานพาหนะ วางอยู่ในสถานที่เปิดเผยหรือปกปิดอยู่อาจหมายถึงสถานที่ที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นทั้งทางแพ่งและทางอาญา โดยทั่วไปแล้วผู้กระทำความผิดมักทิ้งร่องรอยหรือพยานหลักฐานไว้ในสถานที่เกิดเหตุซึ่งจะทำให้ผู้ที่ไปตรวจสถานที่เกิดเหตุสามารถเก็บร่องรอยหรือพยานหลักฐานและอ่านสภาพของสถานที่เกิดเหตุได้ว่าใครเป็นผู้กระทำความผิด กระทำอย่างไร ด้วยวิธีการใด เมื่อเวลาใด และประสงค์ต่ออะไร โดยธรรมชาติแล้วอาชญากรรมต้องมีร่องรอยเสมอ แต่เจ้าหน้าที่จะเก็บได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับประเด็นหนึ่ง⁶⁶

สถานที่เกิดเหตุจึงเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่จะนำไปพิสูจน์ว่ามีเหตุเกิดขึ้นจริง และใครเป็นผู้กระทำ นอกจากสถานที่เกิดเหตุซึ่งเป็นบริเวณที่ผู้กระทำความผิดได้ลงมือกระทำแล้ว บริเวณอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น บริเวณที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีไปซ่อนตัว บริเวณที่พบวัตถุพยานต่าง ๆ ที่ใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นบริเวณที่มีความต่อเนื่องกับสถานที่เกิดเหตุ และมีความสำคัญเช่นกัน ในทางปฏิบัติอาจจะยากที่จะระบุลงไปได้ชัด ๆ ว่าขอบเขตของสถานที่เกิดเหตุนั้นอยู่ตรงไหน⁶⁷

⁶⁶ จีระศักดิ์ เจียมเจตจรูญ, พันตำรวจโท. (2550). *สถานที่เกิดเหตุและวัตถุพยานทางชีววิทยา*. เอกสารทางวิชาการสำหรับใช้ประกอบการ ปฏิบัติงานเสนอกองพิสูจน์หลักฐานสำนักงานนิติวิทยาศาสตร์ตำรวจ. กรุงเทพฯ: กรมตำรวจ.

⁶⁷ สมภพ เองสมบุญ, พันตำรวจโท. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 33.

เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า สถานที่เกิดเหตุเป็นจุดเริ่มต้นของการสืบสวนสอบสวน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรม การรวบรวมพยานหลักฐาน การตรวจพิสูจน์ และการจับกุมตัวผู้กระทำผิด และนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ ทั้งนี้ เพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม สถานที่เกิดเหตุจึงมีความสำคัญที่สุดในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา⁶⁸

2.6.2 ความหมายและความสำคัญของการตรวจสถานที่เกิดเหตุ

การตรวจสถานที่เกิดเหตุ หมายถึง การตรวจสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ทางคดีอาญาขึ้น เช่น การประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย การโจรกรรม ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เป็นต้น และยังหมายความว่า การที่พนักงานเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญา เดินทางไปยังสถานที่เกิดการกระทำผิดอาญาหรือเกิดมีคดีอาญาเกิดขึ้นเพื่อตรวจสอบสืบทราบและค้นหาร่องรอยของการกระทำความผิด

การตรวจสถานที่เกิดเหตุ (Crime Scene Investigation) หมายถึง การตรวจหาร่องรอยหลักฐานจากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งเพื่อให้เกิดความกระจ่างในทางคดีที่ดำเนินการสืบสวนอยู่ เช่น ในสถานที่เกิดเหตุหลักทรัพย์สถานที่พบศพหรือสถานที่น่าสงสัยว่าได้มีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้น การปฏิบัติในการตรวจสถานที่เกิดเหตุถือว่ามีความสำคัญมาก โดยเฉพาะคดีที่ไม่มีประจักษ์พยานหรือหาพยานบุคคลไม่ได้หรือคดีฆาตกรรมที่มีการเคลื่อนย้ายหลักฐานและพยายามปิดเบี่ยง ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสืบสวน⁶⁹

การตรวจสถานที่เกิดเหตุ ไม่ได้หมายความว่าให้เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุเพียงอย่างเดียวแล้วกระบวนการต่าง ๆ จะสมบูรณ์ แต่หมายความว่าทุกขั้นตอนต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุต้องสำนึกอยู่เสมอว่าวัตถุพยานล้วนเชื่อมโยงและต้องสามารถอธิบายได้ว่าเกี่ยวข้องกับอย่างไร การตรวจสถานที่เกิดเหตุที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการทางวิทยาศาสตร์ มีระเบียบวิธีและขั้นตอนมาตรฐานตามหลักสากลและต้องไม่ลืมว่ามีกฎว่าด้วยการแลกเปลี่ยนชิ้นส่วนวัตถุพยานของโลการ์ด์ (Locard's Exchange Principle) (Edmond Locard, n.d) กฎดังกล่าวอธิบายว่าการเก็บวัตถุพยานอาจมีการปนเปื้อนหรือมีสิ่งแปลกปลอมปะปนมากับวัตถุพยานคือระหว่างผู้ต้องหาเหยื่อ และสถานที่เกิดเหตุ ถ้ามีการสัมผัสกันจะแลกเปลี่ยนชิ้นส่วนซึ่งกันและกันเสมอ เช่น ในคดีฆาตกรรมหรือคดีความผิดทางเพศจะต้องมีการสัมผัสกันอย่างแน่นอน ดังนั้น การเก็บพยานและการถ่ายรูปในสถานที่เกิดเหตุจึงเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจและแพทย์นิติเวช จะไม่สามารถกลับมาที่เกิดเหตุได้

⁶⁸ Technical Working Group. (2000). *Crime Scene Investigation: A Guide For Law Enforcement*. US. Department of Justice: CRC Press LLC.

⁶⁹ พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธุ์, พลตำรวจตรี. (2537). *ความรู้เบื้องต้นการสืบสวนอาชญากรรม*. กรุงเทพฯ: ศิลป์สยามการพิมพ์. หน้า 137.

ความสำคัญของสถานที่เกิดเหตุ นั้น กล่าวคือ สถานที่เกิดเหตุคือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับ พยานหลักฐานหรือร่องรอยที่คนร้ายทิ้งไว้ อาจนำไปสู่การจับกุมตัวคนร้ายได้ สถานที่เกิดเหตุ จึงส่งผลกระทบต่อ การสืบสวนและสอบสวนเป็นอย่างยิ่ง เพราะสถานที่เกิดเหตุจะทำให้ทราบข้อมูล ดังต่อไปนี้

1) บ่งบอกว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้น (Information on the Corpus Delicti) มีบางสิ่ง ที่เจ้าหน้าที่สามารถระบุได้ว่าสถานที่แห่งนั้นมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น โดยได้จากการสังเกตและ สภาพทางกายภาพของสถานที่แห่งนั้น เช่น มีรอยเลือด มีร่องรอยการต่อสู้ มีร่องรอยการวางอยู่ ของวัตถุที่ผิดธรรมชาติ หรืออาจจะพบชิ้นส่วนมนุษย์ ร่องรอยอาวุธ

2) บ่งบอกถึงพฤติกรรมการกระทำผิดของคนร้าย (Information on Modus Operandi) อาชญากรย่อมต้องก่อเหตุจากความเคยชินและเป็นสิ่งบ่งบอกว่ากระทำอย่างไร วิธีการทำอย่างไร พฤติกรรมในการกระทำผิดซ้ำ ๆ กันไหน อาชญากรที่ก่อเหตุเมื่อกระทำผิดแล้วได้ผลก็มักจะกระทำ ด้วยวิธีการซ้ำ ๆ เทคนิคเดิม ๆ เช่นมีระเบิดย่อมต้องใช้ตัวการจุดระเบิดซ้ำแล้วซ้ำอีก เป็นต้น

3) บ่งบอกถึงตัวผู้กระทำผิด (Linkage of persons to persons, object or scene/ Associative) สถานที่เกิดเหตุมักจะเชื่อมโยงกับบุคคลกับบุคคล สถานที่เกิดเหตุและวัตถุประสงค์ ซึ่งโดยทั่วไป มักจะพบอาวุธ ร่องรอยต่าง ๆ สามารถอธิบายความเชื่อมโยงกันได้

4) สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่ได้ว่าพยานให้การจริงหรือเท็จ (Proving or Disproving witness statements) คำให้การของผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหา สามารถชั่งน้ำหนัก ได้ว่าน่าเชื่อถือ เพียงใด⁷⁰

2.6.3 หลักการตรวจสถานที่เกิดเหตุ

การตรวจสถานที่เกิดเหตุ กล่าวได้ว่า สถานที่เกิดเหตุ หมายถึง สถานที่ที่มีการกระทำความผิด เกิดขึ้น และอาจหาวัตถุพยานได้ด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้ไปตรวจสถานที่เกิดเหตุสามารถอ่านสภาพของ สถานที่เกิดเหตุได้ ใครควรจะเป็นผู้กระทำความผิด ทำอย่างไร ด้วยวิธีการใด เมื่อเวลาใด และ ประสงค์อย่างไร

สถานที่เกิดเหตุ หมายถึง สถานที่ที่มีการกระทำผิดเกิดขึ้นและอาจมีพยานวัตถุอยู่ด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้ที่ไปตรวจสถานที่เกิดเหตุสามารถประเมินเบื้องต้นจากสภาพของสถานที่เกิดเหตุได้ว่า ใครเป็นผู้กระทำความผิด ทำอย่างไร ด้วยวิธีการใด เมื่อเวลาใด และประสงค์ต่อสิ่งใด ดังนั้นสถานที่เกิดเหตุ จึงเป็นกุญแจสำคัญอันจะนำไปสู่การคลี่คลายคดี ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุจะต้องตรวจสถานที่เกิดเหตุ

⁷⁰ Stuart H. James and Jon J. Nordby. (2005). *Forensic Science: An Introduction to Scientific and Investigative Techniques*. US: Taylor & Francis Group.

ด้วยความรอบคอบตามขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ หลักการตรวจสถานที่เกิดเหตุ⁷¹ เพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สรุปได้ ดังนี้

1) เมื่อได้รับแจ้งเหตุ ต้องรีบไปยังสถานที่เกิดเหตุให้เร็วที่สุด เพราะการไปสถานที่เกิดเหตุอย่างรวดเร็วจะก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ ดังต่อไปนี้

(1) อาจสามารถระงับเหตุได้ทันท่วงที และช่วยเหลือผู้บาดเจ็บได้ก่อนที่เหตุการณ์จะลุกลามทำให้เกิดความเสียหายร้ายแรง เช่น การไประงับเหตุทะเลาะวิวาทกันก่อนที่จะเกิดการทำร้ายร่างกายจนถึงขั้นเสียชีวิตขึ้น เป็นต้น

(2) คนร้ายอาจยังอยู่ในสถานที่เกิดเหตุและสามารถจับกุมตัวได้

(3) สามารถป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุให้อยู่ในสภาพเดิมได้มากที่สุด ซึ่งถือเป็นหัวใจของการตรวจสถานที่เกิดเหตุ เพื่อนำไปสู่การคลี่คลายคดีโดยใช้พยานหลักฐานเป็นสำคัญ ยิ่งไปถึงสถานที่เกิดเหตุได้เร็วเท่าไรก็ยิ่งเป็นการป้องกันการเสียหายของพยานหลักฐานได้มากเท่านั้น

2) พิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างในสถานที่เกิดเหตุว่าเป็นพยานวัตถุ และให้ความสำคัญในการป้องกันสถานที่เกิดเหตุให้มาก ในกรณีที่เจ้าหน้าที่อื่น ๆ จำเป็นต้องเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุก่อนที่ผู้ชำนาญด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุจะมาถึง จะต้องยึดหลักปฏิบัติคือ ไม่เพิ่มและไม่ทำลายพยานวัตถุในที่เกิดเหตุ โดยผู้เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุจะต้องไม่แตะต้องเคลื่อนย้ายสิ่งใดในสถานที่เกิดเหตุ เช่น การล้างมือในห้องน้ำ การทดลองปิ่นหน้าต่าง จำลองแบบการเข้า-ออกของคนร้าย เพราะจะเป็นการเพิ่มรอยลายนิ้วมือของตัวเองและทำลายรอยลายนิ้วมือของคนร้ายด้วย เป็นต้น

3) หากจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่นร่วมตรวจสถานที่เกิดเหตุด้วย เช่น แพทย์นิติเวช และผู้เชี่ยวชาญการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ และ/หรือต้องประสานงานโดยเร็วโดยระหว่างรอเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ สิ่งที่เจ้าหน้าที่ชุดแรกควรปฏิบัติ คือ

(1) บันทึกชื่อของพยานและบุคคลอื่น ๆ ที่เข้า-ออกสถานที่เกิดเหตุ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการแยกรอยลายนิ้วมือแฝงและพยานวัตถุอื่นของผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในคดีออก

(2) บันทึกข้อมูลของบุคคลที่อยู่ในสถานที่เกิดเหตุเมื่อเจ้าหน้าที่ไปถึง กรณีนี้จะมีประโยชน์มากเมื่อเหตุเพิ่งเกิด เพราะบุคคลที่อยู่ในขณะนั้นน่าจะเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

(3) หากข้อเท็จจริงเบื้องต้นที่เกิดขึ้น ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ชำนาญการตรวจสถานที่เกิดเหตุวางแผนการปฏิบัติงานในขั้นต่อไปได้

(4) แยกตัวผู้ต้องสงสัยออกจากพยาน เพื่อมิให้เกิดการพูดคุยชักจูงกัน ซึ่งอาจทำให้รูปคดีเปลี่ยนแปลงไปในภายหลังได้

⁷¹ สันดี สุวัจน์. (2550). *วิธีการตรวจเก็บและใช้ประโยชน์จากพยานวัตถุในสถานที่เกิดเหตุ*. นครปฐม: โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน. หน้า 27-28.

(5) แนะนำพยานไม่ให้ถกเถียงพูดคุยถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อป้องกันการเบี่ยงเบนรูปคดี ถ้าเป็นไปได้ควรแยกพยานออกจากกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานบุคคล

(6) เจ้าหน้าที่ไม่ควรพูดคุยหรือถกเถียงถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับพยาน

(7) เจ้าหน้าที่ควรฟังคำบอกเล่าของพยานอย่างตั้งใจ โดยไม่แทรกแซงความคิดเห็นใด ๆ เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลจากพยานแต่ละคนให้ได้มากและรวดเร็วที่สุด

(8) ป้องกันพยานวัตถุจากการถูกทำลาย เช่น จากดินฟ้าอากาศ และจากฝูงชนที่มามุงดูเหตุการณ์ เป็นต้น

โดยสรุป เมื่อเจ้าหน้าที่ชุดแรกไปถึงสถานที่เกิดเหตุ จะต้องรีบทำความเข้าใจถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การคาดการณ์นี้จะป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานต่อไป เจ้าหน้าที่ชุดแรกจะต้องทำการบันทึกเกี่ยวกับเวลาต่าง ๆ เมื่อเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ เจ้าหน้าที่จะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษที่จะไม่ทำลายวัตถุพยาน ซึ่งอาจจะพบได้ นอกจากนี้จะต้องพยายามสังเกตและบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย ในการเข้าตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุจะต้องไม่เคลื่อนย้ายสิ่งของต่าง ๆ โดยเด็ดขาด เพื่อว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ชุดต่อไปเข้ามาตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุจะได้พบกับสภาพที่เกิดเหตุในสภาพที่ใกล้เคียงกับตอนแรกมากที่สุด หากมีความจำเป็นในการเคลื่อนย้ายสิ่งของบางอย่างจะต้องทำสัญลักษณ์ไว้อย่างละเอียดเพื่อว่าจะได้นำมาไว้ที่เดิมได้อย่างถูกต้อง และหลังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดแรกทำความเข้าใจถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การวางแผนป้องกันสถานที่เกิดเหตุ⁷²

2.6.4 ชนิดของพยานวัตถุในสถานที่เกิดเหตุ

พยานวัตถุที่พบในสถานที่เกิดเหตุสามารถให้คำจำกัดความที่เหมาะสมและครอบคลุมในทุกกรณีได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้⁷³

1) พยานวัตถุไม่ถาวร (Transient evidence) เป็นพยานวัตถุที่มีลักษณะไม่คงทนง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงหรือสูญหาย ตัวอย่างของพยานวัตถุประเภทนี้ ได้แก่ กลิ่น อุนหนุมิ รอยพิมพ์ และรอยประทับ เป็นต้น โดยปกติแล้วผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบพยานวัตถุประเภทนี้มักจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดแรกที่ไปถึงสถานที่เกิดเหตุ หรือพยานคนแรกที่อยู่ในสถานที่เกิดเหตุซึ่งเจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะต้องรีบบันทึกสภาพของพยานวัตถุที่พบโดยเร็วที่สุด การบันทึกอาจกระทำโดยวิธีจดบันทึกแล้วให้เจ้าหน้าที่คนอื่นที่อยู่ในสถานที่เกิดเหตุช่วยรับรอง หรือใช้วิธีการถ่ายภาพหรือบันทึกด้วยกล้องวิดีโอ หรือวิธีอื่นที่สามารถเก็บรักษาพยานวัตถุประเภทนี้ก่อนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไป

⁷² อรรถพล แซ่มสุวรรณวงศ์ และคณะ. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 41. หน้า 25.

⁷³ สันดี สุขวัจน์. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 72. หน้า 1-6.

2) พยานวัตถุที่เป็นรูปแบบ (Pattern evidence) พยานวัตถุที่เป็นรูปแบบมักเกิดขึ้นจากการสัมผัสกันโดยตรงระหว่างคนกับวัตถุ หรือวัตถุกับวัตถุ พยานวัตถุประเภทนี้ ได้แก่ รอยพิมพ์ รอยประทับ รอยตำหนิ และรอยแตก เป็นต้น พยานวัตถุที่เป็นรูปแบบมักจะไม่ว่างได้รับความสนใจและไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพของพยานวัตถุนั้นเนื่องจากถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ และเกรงว่าจะไม่ได้รับความเชื่อถือในชั้นศาล ความจริงแล้วพยานวัตถุที่เป็นรูปแบบซึ่งพบในสถานที่เกิดเหตุเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปะติดปะต่อเรื่องราวเหตุการณ์ในคดีบ่อยครั้งที่น่ามาใช้ในการยืนยันหรือหักล้างคำให้การของผู้ต้องสงสัย หรือใช้พิสูจน์ความเกี่ยวข้องของบุคคลหรือวัตถุกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือแม้กระทั่งใช้ในการเปิดประเด็นการสอบสวนใหม่ การนำพยานวัตถุเหล่านี้มาใช้เพื่อวิเคราะห์สถานที่เกิดเหตุจะต้องกระทำอย่างมีระบบและจำเป็นต้องใช้การสังเกตอย่างถี่ถ้วนด้วย

3) พยานวัตถุตามสภาพ (Conditional evidence) เป็นพยานวัตถุที่พบได้ทั่วไปในสถานที่เกิดเหตุ เป็นผลจากเหตุการณ์หรือการกระทำที่เกิดขึ้น ซึ่งถ้าหากไม่มีการบันทึก และเก็บรวบรวมอย่างรอบคอบอาจเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายได้ง่าย พยานวัตถุตามสภาพนี้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงบ่งบอกถึงสภาพการณ์ของที่เกิดเหตุ ตัวอย่างพยานหลักฐานประเภทนี้ ได้แก่ แสงไฟ ควันไฟ ตำแหน่ง ยานพาหนะ และศพ เป็นต้น

4) พยานวัตถุที่สามารถถ่ายถอดหรือโยกย้าย (Transfer evidence) เป็นพยานวัตถุที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสกันระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับวัตถุ หรือวัตถุกับวัตถุ และตกหล่นในสถานที่เกิดเหตุ พยานวัตถุประเภทนี้มีวิธีจำแนกที่แตกต่างกันได้หลายวิธีแต่ก็ไม่มีวิธีจำแนกใดที่สมบูรณ์แบบที่สุดเนื่องจาก ไม่มีวิธีใดที่สามารถแยกความแตกต่างได้อย่างชัดเจน

2.6.5 หลักและความสำคัญการบริหารจัดการสถานที่เกิดเหตุ

สถานที่เกิดเหตุตามหลักสากลแล้วเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในขั้นตอนการตรวจสถานที่เกิดเหตุ คือ การรักษาสถานที่เกิดเหตุไม่ใช่สถานที่สำหรับคนทั่วไปจะเข้าไปได้ การที่มีคนทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเก็บวัตถุพยาน สถานที่เกิดเหตุเป็นสถานที่ต้องห้ามสำหรับการเข้าไปเหยียบย่ำ การเข้าไปเหยียบย่ำทำให้เกิดการสูญเสียพยานหลักฐานและเกิดการสูญเสียโอกาสที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีไม่ว่าการเข้าไปเหยียบย่ำจะเกิดจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ตาม โดยที่วัตถุประสงค์ของการรักษาสถานที่เกิดเหตุคือการรักษาสภาพของพยานหลักฐานให้อยู่ในสภาพและตำแหน่งเดิมเพราะถ้าเปลี่ยนสภาพไปเพียงนิดเดียวอาจทำให้คุณค่าของพยานหายไป⁷⁴

การรักษาสถานที่เกิดเหตุเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในขั้นตอนการตรวจสถานที่เกิดเหตุทั้งหมด เนื่องจากแต่ละคดีต้องระวางมิให้พยานวัตถุถูกทำลายหรือเสียหายจนกว่าจะได้มีการบันทึก

⁷⁴ Ferdico, John. (1979). *Criminal Procedure for The Law Enforcement Officer* (2 nd ed.). Minnesota: West Publishing.

และเก็บรวบรวมอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการการรักษาสถานที่เกิดเหตุจะเริ่มขึ้น ตั้งแต่เจ้าหน้าที่ ตำรวจชุดแรกเดินทางมาถึงสถานที่เกิดเหตุสิ้นสุดเมื่อได้ทำการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเสร็จสิ้นและ ออกจากสถานที่เกิดเหตุไปโดยปราศจากข้อสงสัย หากพิจารณาจะพบว่าสาเหตุหลักที่ทำให้วัตถุพยาน ในสถานที่เกิดเหตุเกิดความเสียหายคือการกระทำของบุคคลซึ่งจะเกิดจากความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม และการกระทำของธรรมชาติ เช่น ความร้อนจากแสงแดด ฝนตกลงมาพัดความชื้นในอากาศ เป็นต้น การป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุจึงเป็นการดำเนินการเพื่อไม่ให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่ให้บุคคล เข้าไปภายในสถานที่เกิดเหตุหรือปิดกั้นจำกัดเส้นทางเข้าออกจนกว่าจะมีการดำเนินการบันทึก รายละเอียดและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จสิ้นแล้วเพื่อป้องกันวัตถุพยานถูกทำลายถูกทำให้ ปนเปื้อนและเพิ่มเติมวัตถุพยานภายในสถานที่เกิดเหตุไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม

กล่าวได้ว่า การป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการป้องกัน ไม่ให้พยานหลักฐานต่าง ๆ เสียหายหรือสูญหายหรือชะลอการเสื่อมค่าของวัตถุพยานนั้น ๆ เพื่อนำไปสู่การคลี่คลายคดีไปถึงสถานที่เกิดเหตุได้เร็วเท่าไรยิ่งเป็นการป้องกันความเสียหาย ของพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้มากเท่านั้น บางครั้งก็มีการปนเปื้อนหรือแลกเปลี่ยนวัตถุพยานตามกฎ ของโลคาร์ด ทำให้คุณค่าของพยานมีน้ำหนักลดลงออกไปโดยสิ้นเชิง หรืออาจเป็นช่องทางที่คู่ความ หรือจำเลยถามค้านเพื่อทำลายน้ำหนักพยานชิ้นนั้นไป การหยิบ จับ เคลื่อนย้ายศพ วัตถุพยาน อาจทำให้การสืบสวนล้มเหลวลง การตรวจพิสูจน์วัตถุพยานที่ปนเปื้อนอาจผิดเพี้ยนไร้ประโยชน์ การรักษาสถานที่เกิดเหตุจึงมีความสำคัญ เจ้าหน้าที่ผู้ที่เข้าไประงับเหตุเบื้องต้นจึงต้องคำนึงถึง ขั้นตอนหลังจากการช่วยเหลือเหยื่อ การควบคุมตัวผู้ต้องหา หรือการขอความร่วมมือจากพยาน ในที่เกิดเหตุ สิ่งแรกที่เจ้าหน้าที่นั้นต้องกระทำคือการรักษาสถานที่เกิดเหตุ การปิดกั้นสถานที่เกิดเหตุ และคอยระวังมิให้มีใครเข้ามาในสถานที่เกิดเหตุ การเข้ามาในสถานที่เกิดเหตุของเจ้าหน้าที่ต้องจำกัด ไว้เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเก็บวัตถุพยานหรือเจ้าหน้าที่เทคนิคเท่านั้น ควรให้มีผู้เข้ามาในสถานที่ เกิดเหตุจำนวนน้อยที่สุดเพื่อป้องกันการทำลายร่องรอยหลักฐาน เจ้าหน้าที่ต้องตระหนักอยู่เสมอว่า บุคคลที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุสามารถเพิ่มหรือทำลายวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุโดยตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจ

การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุปัจจุบันมีความยากลำบากมากขึ้นเนื่องมาจากมีการเผยแพร่ วิทนาการด้านนี้อย่างแพร่หลายทั้งภาพยนตร์ หรือนวนิยายสืบสวนสอบสวน ทำให้ผู้กระทำผิด ได้เรียนรู้ที่จะไม่ทิ้งร่องรอยและพยานหลักฐานไว้ในสถานที่เกิดเหตุหรือทำลายพยานหลักฐาน หลังจากที่ได้กระทำความผิดแล้ว เช่น คดีลักทรัพย์คนร้ายได้สวมถุงมือป้องกันไม่ให้รอยลายนิ้วมือ ไปติดกับวัตถุที่จับต้อง หรือเคลื่อนย้าย หรือนำผ้าชุบน้ำมาเช็ดทำความสะอาดบริเวณที่จับต้อง เพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ หารอยลายนิ้วมือแฝงได้ในคดีฆาตกรรม อาจทำการหั่นศพ

ออกเป็นชิ้นส่วนเล็ก ๆ แล้วนำชิ้นส่วนศพและวัตถุพยานที่ใช้กระทำผิดไปทิ้งไว้ในหลาย ๆ สถานที่ เพื่อเป็นการทำลายศพให้ตรวจพิสูจน์ได้ยากว่าผู้เสียชีวิตเป็นใครและตรวจค้นหาวัตถุพยานที่ใช้ในการกระทำความผิด

ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมจนมีความรู้ความสามารถและต้องผ่านการทดสอบจนเป็นที่แน่ใจแล้วว่าสามารถทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุได้ถูกต้องตามหลักวิชานอกจากนี้ ยังต้องรู้จักการนำอุปกรณ์เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ร่วมตรวจสถานที่เกิดเหตุเพื่อจะทำให้ได้พยานหลักฐานในการมัดตัวผู้กระทำความผิดได้⁷⁵

ความสำคัญของกระบวนการตรวจสถานที่เกิดเหตุ (Importance of Crime Scene Processing) นั้น ริชาร์ด นีล (Richard Neil)⁷⁶ ได้เขียนหนังสือคู่มือตำรวจสหรัฐอเมริกา ได้อธิบายไว้ว่า

1) คดีอาญานั้นการจะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษหรือผู้กระทำผิดไม่ถูกลงโทษ เกิดจากการตรวจสถานที่เกิดเหตุที่ดีหรือไม่ดี (Criminal cases can be won or lost at the scene of the crime)

2) หัวใจของความสำเร็จในการฟ้องคดีคือการความรอบคอบ ความชัดเจนผ่านขั้นตอนการสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐาน (The heart of a successful prosecutions in a careful accurate, thorough investigation and gathering of evidence)

3) พยานหลักฐานจำต้องเก็บอย่างถูกต้องกฎหมายในขณะเดียวกันต้องสามารถแสดงต่อศาลในการพิจารณาคดีได้ (Evidence must be obtained legally in a way which can used in a courtroom)

4) วัตถุที่พบในสถานที่เกิดเหตุพึงระลึกอยู่เสมอว่าอาจเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญจนกว่าจะได้ข้อยุติว่าเป็นอย่างอื่น (Anything found at the crime scene should be considered evidence until you determine otherwise)

5) การรวบรวมพยานหลักฐานทุกคดีให้ทำไปเป็นขั้นตอนเหมือน ๆ กัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการผิดพลาด (The investigation of almost every crime employs similar step in order to prevent mistake)

6) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานควรต้องมีความชำนาญในเรื่องเทคนิคการตรวจสถานที่เกิดเหตุ (Every police officer should become familiar with good investigative techniques)

ริชาร์ด นีล ยังอธิบายอีกว่าการป้องกันสถานที่เกิดเหตุเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดและให้ระลึกไว้ว่า

⁷⁵ Schiro, George. (2010). *Protecting the Crime Scene*. (Online). Available: <http://www.crime-scene-investigator.net/evidence4.html>. [2021, April 30].

⁷⁶ Richard Neil. (2015). *The Crime Scene Investigation*. (Online). Available: <http://www.leotrainer.com>. [2021, April 30].

- 1) หลักการห่วงโซ่ของการครอบครองวัตถุพยาน (The chain of custody) เป็นสิ่งสำคัญที่สุด หลักการนี้ได้ถูกนำไปอธิบายและถือว่าเป็นสิ่งที่รักษาคุณค่าของพยานให้น่าเชื่อถือ ป้องกันการปนเปื้อน
- 2) สถานที่เกิดเหตุนั้นอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ได้อธิบายและทำรายงานได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับพยานหลักฐานขณะที่ตรวจพบครั้งแรกไปจนถึงการนำสืบในศาล
- 3) เจ้าหน้าที่คนอื่นต้องหลีกเลี่ยงการจับต้องวัตถุพยาน โดยให้คำนึงถึงห่วงโซ่ของการครอบครองวัตถุพยาน
- 4) เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องคำนึงว่าวัตถุสิ่งของทุกชนิดต้องคำนึงหลักการว่าอาจเป็นพยานหลักฐานได้
- 5) เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องคำนึงว่าพยานหลักฐานมากเกินไปยิ่งดีกว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอ

การรักษาสถานที่เกิดเหตุจึงหมายถึงการที่เจ้าหน้าที่ที่เดินทางไปที่เกิดเหตุครั้งแรกต้องรักษาสภาพเดิมของสถานที่เกิดเหตุที่พบครั้งแรกและต้องรักษาสภาพนั้นไว้ไม่ให้ถูกทำลาย การรับประทานอาหาร การดื่มน้ำ หรือการสูบบุหรี่ไม่อนุญาตให้กระทำในสถานที่เกิดเหตุได้ เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับแจ้งและเข้าไปรักษาสถานที่เกิดเหตุต้องระลึกอยู่เสมอว่าสถานที่เกิดเหตุคือสถานที่อันตราการเข้าไปตามลำพังอาจมีคนร้ายหลบซ่อนตัวอยู่ มีหลายคดีที่พบว่าเจ้าหน้าที่ถูกข่มขู่ โจมตีหรือวางระเบิดซ้ำซ้อน การเข้าไปพิสูจน์ทราบจึงต้องใช้ความระมัดระวัง และต้องมีการติดต่อสื่อสารทางวิทยุและต้องมีอาวุธปืนพร้อมใช้งานป้องกันตัวเอง การป้องกันที่เกิดเหตุจะเสร็จสิ้นสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ด้านเทคนิคจะเก็บรวบรวมวัตถุพยาน ถ่ายภาพที่เกิดเหตุ และเพื่อป้องกันมิให้มีการเพิ่มเติมพยานในสถานที่เกิดเหตุไม่ว่าจะเจตนาหรือไม่เจตนา การเข้าไปที่เกิดเหตุอย่างรวดเร็วเป็นการป้องกันมิให้สถานที่เกิดเหตุถูกทำลาย⁷⁷

2.6.6 ทฤษฎีกฎแห่งพยานหลักฐาน

กฎแห่งพยานหลักฐานมีหัวใจสำคัญอยู่ 2 ประเด็นคือ ความเป็นสาระสำคัญ (Materiality) และการยอมรับฟังได้ (Admissibility)⁷⁸ การที่พยานหลักฐานหรือพยานวัตถุใช้เป็นหลักฐานในศาลและเป็นที่ยอมรับได้นั้น จะต้องปฏิบัติตามกฎพื้นฐานแห่งพยานหลักฐาน 4 ประการ หากมีการ

⁷⁷ Ferdico, John. Supra note 75.

⁷⁸ สันติ์ สุขวัจน์. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 72. หน้า 16.

เบี่ยงเบนประเด็นไปจากกฎพื้นฐานทั้ง 4 ประการแล้ว จะเป็นจุดอ่อนให้ทนายสามารถโต้แย้งในชั้นศาล ทำให้พยานหลักฐานนั้นเสียคุณค่าในตัวไป⁷⁹

กฎข้อที่ 1 “ป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ” ป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ เริ่มต้นตั้งแต่เมื่อเจ้าหน้าที่คนแรก (เจ้าหน้าที่ดับเพลิงหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่) ไปถึงสถานที่เกิดเหตุ จนกระทั่งผู้ชำนาญ (แพทย์, เจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐาน) ทำการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเสร็จสิ้น

กฎข้อที่ 2 “เก็บพยานหลักฐานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย” หมายถึง บุคคลที่เก็บพยานหลักฐานนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายให้อำนาจไว้ในการเข้าและเก็บวัตถุพยานต่าง ๆ ในสถานที่เกิดเหตุ เช่น พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐาน หรือเจ้าหน้าที่ วิทยาการตำรวจ เป็นต้น

กฎข้อที่ 3 “กระทำการค้นหาพยานหลักฐานอย่างเหมาะสม” ผู้ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ จะต้องไม่มองข้ามหรือละเลยวัตถุพยานเลยแม้แต่เพียงชิ้นเดียว ถ้าสงสัยว่าสิ่งนั้นจะเป็นวัตถุพยานหรือไม่ ก็ให้ทำการเก็บไว้ก่อน พร้อมทั้งระบุนายละเอียดของวัตถุพยานนั้น ตำแหน่งที่พบ และการบรรจุหีบห่อรักษาไว้อย่างเหมาะสม

กฎข้อที่ 4 “มีลูกโซ่การครอบครองพยานหลักฐานโดยตลอด” หมายถึง พยานหลักฐานนั้นจะต้องอยู่ภายใต้การคุ้มครองของบุคคลหรือหน่วยงาน ตั้งแต่เริ่มเก็บจนกระทั่งแสดงในชั้นศาล โดยไม่มีการขาดช่วงในการครอบครองเลย ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงช่วงการครอบครองจะต้องมีหลักฐานแสดงการรับส่งของกลางนั้นโดยตลอด ในกรณีที่ช่วงการครอบครองหลักฐานนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปศาลจะต้องขอหลักฐานในการระบุนลำดับการรับส่งของกลางเพื่อตรวจสอบว่า

1) การจัดการ (Taking) การจัดการกระทำโดยบุคคลผู้เก็บวัตถุพยาน และมีการจำแนกวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุโดยการระบุ วัน เดือน ปี และเวลาที่เก็บ พร้อมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ ของพยานวัตถุนั้นจากสถานที่เกิดเหตุ

2) การเก็บ (Keeping) การเก็บรักษาวัตถุพยานเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ไม่เกิดการปนเปื้อนและข้อผิดพลาดใด ๆ มีการแยกเก็บและจำกัดให้เกี่ยวข้องกับได้เฉพาะผู้ที่จำเป็นเท่านั้น

3) การขนส่ง (Transporting) ระหว่างการขนส่งพยานวัตถุมีการป้องกันการปะปนกันของวัตถุพยานแต่ละชิ้น รวมทั้งมีการหีบห่อวัตถุพยานและติดฉลากได้อย่างเหมาะสม

4) การส่งมอบ (Delivering) เป็นการตรวจพิสูจน์ว่าของกลางได้ส่งมอบให้แก่ผู้รับได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการในห้องปฏิบัติการ แพทย์หรือหน่วยงานอื่น ๆ อย่างถูกต้องและ

⁷⁹ Hobson, C.B. (1992). *Fire Investigation: A new concept*. USA: Charles C Thomas Publisher, Ltd. Hobson. pp.206-207.

เหมาะสม โดยมีหลักฐานแสดง วัน เดือน ปี และเวลาที่รับของกลาง รายละเอียดของของกลาง และให้ผู้รับวัตถุพยานลงลายมือชื่อ วัน และเวลา ไว้ในสำเนาหนังสือนำส่งด้วย

กล่าวโดยสรุป เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ อันนำไปสู่ การพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญานั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจ ควรรวบรวมตามขั้นตอนตั้งแต่ในชั้นการตรวจสถานที่เกิดเหตุ เนื่องจากสถานที่เกิดเหตุเป็นจุดเริ่มต้น ของกระบวนการสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่จะนำไปพิสูจน์ว่ามีเหตุเกิดขึ้นจริง และใครเป็นผู้กระทำ สถานที่เกิดเหตุจึงมีความสำคัญอันส่งผลต่อการสืบสวนและสอบสวน เป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งเจ้าหน้าที่ควรปฏิบัติตามหลักการตรวจสถานที่เกิดเหตุ การรักษาสถานที่เกิดเหตุ โดยควรคำนึงถึงกฎแห่งพยานหลักฐาน เพื่อคุณค่าแห่งพยานหลักฐานที่รวบรวมมาไว้ในสำนวนคดี

2.7 กรณีตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาและวิเคราะห์การพิจารณาพยานหลักฐานทาง นิติวิทยาศาสตร์

การวินิจฉัยชี้ขาดคดีอาญาของศาลไทย ผู้พิพากษาจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัย ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง ภายใต้หลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227⁸⁰

จากบทบัญญัติดังกล่าว เป็นการนำหลักการพิสูจน์จนปราศจากเหตุอันควรสงสัย (Proof beyond a reasonable doubt) มาใช้ในการตัดสินคดีอาญาของศาลไทย ซึ่งศาลย่อมต้องพิเคราะห์ พยานหลักฐานทั้งปวงที่ปรากฏในการพิจารณาคดีไปตามหลักกฎหมาย หลักความเป็นธรรม

อย่างไรก็ดี คดีอาญาที่เกิดขึ้นในทุกวันนี้ การค้นหาพยานหลักฐานเพื่อนำมาพิสูจน์ ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ให้ได้ครบถ้วนทั้งประจักษ์พยานและพยานแวดล้อมกรณี นั้น ทำได้ยากลำบากมากขึ้น พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จึงเข้ามามีบทบาทในการช่วยให้การพิสูจน์ ข้อเท็จจริงในคดีอาญา มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และปัจจุบันนี้ศาลไทยก็ให้การยอมรับฟังและ ให้นำหนักกับพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากคดีที่เกิดขึ้นเป็นบรรทัดฐาน ดังต่อไปนี้

2.7.1 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 768/2536⁸¹ หรือ คดีฆาตกรรมนางสาว เซอร์รี่ แอน

คดีนี้สรุปข้อเท็จจริงได้ดังนี้ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 ชาวบ้านพบศพ น.ส. เซอร์รี่ แอน ดันแคน วัย 16 ปี สาวลูกครึ่งไทย-อเมริกา บริเวณป่าแสม ต.บางปูใหม่ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ

⁸⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 227.

⁸¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 768/2536.

จากการชันสูตรพลิกศพพบว่า น.ส.เชอร์รี่ แอน ถูกตีที่ท้ายทอยด้วยของแข็งเป็นรอยช้ำที่กะโหลก และที่หน้าแข้งและเสียชีวิตเพราะขาดอากาศหายใจ จากการถูกบีบรัดคอ ก่อนนำศพทิ้งลงน้ำ ตำรวจชุดสืบสวนใช้เวลาสืบหาฆาตกรประมาณ 1 เดือน ก็จับกุมคนร้ายหรือผู้ต้องหาเป็นชายได้ 5 คน พร้อมทั้งเปิดแถลงข่าวการจับกุมทันทีว่ามีประจักษ์พยานคือ นายประเมิน โภชพลัด อาชีพขับรถสามล้อรับจ้าง เป็นผู้เห็นเหตุการณ์ อัยการมีคำสั่งส่งฟ้องผู้ต้องหา 4 คน เป็นจำเลยที่ 1-4 ต่อศาลจังหวัดสมุทรปราการ ส่วนอีกคนหนึ่งอัยการปล่อยตัวไปเพราะหลักฐานอ่อน จำเลยทั้งสี่ให้การปฏิเสธ ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยทั้งสี่กระทำความผิดจริงพิพากษาให้ประหารชีวิต จำเลยทั้งสี่อุทธรณ์

ก่อนที่คดีนี้จะถึงที่สุดที่ศาลฎีกาผู้เสียหาย และญาติพี่น้องได้ร้องเรียนแสดงข้อเท็จจริงต่ออธิบดีกรมตำรวจในขณะนั้น เป็นผลให้กองปราบปรามทำการสอบสวนคดีใหม่หาตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริง คู่ขนานพร้อม ไปกับการพิจารณาคดีของศาลฎีกา ซึ่งต่อมากองปราบปรามเป็นผู้รับทำคดี เริ่มต้นพบความผิดปกติของคดีดังกล่าว โดยมีพยานคนสำคัญของคดีนี้ คือ นางบัวลอย แสตนทรัพย์ จึงทำให้ชุดสืบสวนของกองปราบปรามสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์และระบุได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาทั้ง 5 คนที่ถูกจับก่อนหน้านี้ ไม่ใช่ผู้ก่อเหตุตัวจริง ชุดสืบสวนแกะรอยจนพบความเชื่อมโยงไปถึง 4 ผู้ต้องหาตัวจริง คือ นายสมใจ บุญฤทธิ์ ผู้คิดต่อวางแผนฆ่า นายสมพงษ์ บุญฤทธิ์ เป็นผู้ใช้เข็มขัดรัดคอ น.ส.เชอร์รี่ แอน และนำศพแบกไปทิ้งที่เกิดเหตุ รวมถึงนายพีระ ว่องไววุฒิ คนขับแท็กซี่ ภายใน 30 วัน ชุดสืบสวนกองปราบปรามสามารถสรุปสำนวน และมีหลักฐานเชื่อได้ว่าผู้บงการคดีนี้ คือ น.ส.สุวิบูลย์ พัฒน์พงษ์พานิช เพื่อนสาวคนสนิทของนายวินัย ที่เกิดหึงหวง น.ส.เชอร์รี่ แอน และตำรวจได้รวบรวมสำนวน และพยานหลักฐานเข้าไปปรึกษาพนักงานอัยการในขณะนั้น เพื่อให้ถอนฟ้อง ผู้ต้องหาตัวปลอม หรือแพะ แต่ไม่เป็นผล เมื่อไม่สามารถถอนฟ้องได้ ชุดสืบสวนกองปราบปรามทำได้แค่เพียง ต้องรอให้ศาลฎีกามีคำสั่งพิพากษาจนถึงที่สุดจากนั้นถึงสามารถยื่นฟ้องร้องเป็นคดีใหม่ได้ โดยใช้เวลารวมถึง 8 ปี แต่ในที่สุดศาลฎีกา ก็มีคำสั่งยกฟ้องผู้ถูกกล่าวหาชุดแรกทั้ง 4 คน หากแต่ในระหว่างที่จำเลยทั้ง 4 คน ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำลาดยาวนั้น มีจำเลยคนนึง เสียชีวิต จำเลยอีกคนเสียชีวิตหลังจากศาลยกฟ้องไม่นานเนื่องจากติด โรคติดต่อมาจากในคุก จำเลยอีกคนพิการช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เหลือเพียงจำเลยคนเดียวที่มีร่างกายสมบูรณ์ อันจะเห็นได้ว่าจำเลยในคดีดังกล่าวประสบวิบากกรรมในระหว่างถูกดำเนินคดีอันน่าสลดใจ

กลุ่มผู้ต้องหาตัวจริงก็สามารถจับได้โดยทั้งหมดรับสารภาพ⁸² ในที่สุดศาลได้ตัดสินลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ พยานปากเอกในตอนแรก คือ นายประเมิน โภชพลัด คนจิ้งเหลนสามล้อ

⁸² ไทยพีบีเอส. (2555). *ย้อนรอยการคดีฆาตกรรม “เชอร์รี่แอน” ตอนที่ 2*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://news.thaipbs.or.th/content/119988>. [2564, 25 พฤษภาคม].

รับจ้าง ที่อ้างว่าเห็นทั้งหมดแบกร่างเซอร์แอนออกมาจากอาคารที่ทำงานของนายวินัย ซึ่งภายหลัง นายประเมินถูกจับกุมและสารภาพว่าให้การเท็จปรั้งจำเลย เนื่องจากได้รับเงินค่าจ้างจาก พนักงานสอบสวนจำนวน 20,000 บาท และสิ่งกะสีมึงหลังคาอีก 50 แผ่น ศาลตัดสินให้เขาจำคุก 8 ปี ขอให้ให้การเท็จ ส่วนนายตำรวจผู้ปั้นพยานเท็จตัวการสำคัญกับพวกรวม 6 คน มีความผิดตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 157 และ มาตรา 200 ถูกไล่ออกจากราชการ และหลบหนีไปสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันยังจับเอาตัวมาลงโทษไม่ได้ อีกทั้งญาติของผู้เป็นแพะยื่นฟ้อง กรมตำรวจเรียกร้อยค่าเสียหายกรณีจับกุมดำเนินคดีผู้บริสุทธิ์ จนถูกจำคุกและศาลแพ่งพิพากษา ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้ฝ่ายจำเลยซึ่งเป็นผู้เสียหาย⁸³ และทนายท ผู้เกี่ยวข้อง 7 คน จำนวนรวม 26,038,000 บาท พร้อมดอกเบี้ย 7.5% ต่อปี รวมแล้วประมาณ 38,000,000 บาท⁸⁴

สำหรับคดีนี้เป็นคดีที่โด่งดังเป็นอย่างมาก คดีเซอร์แอน ไม่เพียงโด่งดังจนนำมาสร้าง เป็นภาพยนตร์โทรทัศน์กฎกรรมความรัก ยังเป็นตำนานแพะรับวิบากกรรมของแพะรับบาป ในคดีนี้ ก่อให้เกิดการตื่นตัวและเปลี่ยนแปลงการทำงานทั้งตำรวจ อัยการ และผู้พิพากษา ซึ่งถือเป็นการ เปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานใหม่ของวงการยุติธรรมไทยและนำมาสู่แนวความคิดเกี่ยวกับการจ่ายค่า ความเสียหายให้แก่จำเลยในคดีอาญา⁸⁵

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า คดีนี้เป็นการที่จะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานตำรวจใช้อำนาจดุลพินิจตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ในการรวบรวมพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ ซึ่งควรรวบรวมพยานหลักฐานตั้งแต่ขั้นการตรวจสอบที่เกิดเหตุ โดยใช้ดุลพินิจในการรวบรวม พยานหลักฐานที่เป็นจริง และต้องปฏิบัติตามขั้นตอนในการตรวจสอบที่เกิดเหตุอย่างถูกต้องและ ตรวจสอบได้

⁸³ ทิตศาสตร์ สุดแสน. (2562). *เซอร์แอน ดันแคน บทเรียนยุติธรรมไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.facebook.com/CommunityresourcecentreThailand/posts/2336677739780295>. [2564, 25 พฤษภาคม].

⁸⁴ นคร พจนวรรณพงษ์. (2558). *ในคดีฆาตกรรมเซอร์แอน ดันแคน สะท้อนให้เห็นรอยต่างของกระบวนการยุติธรรมไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://thaitribune.org/contents/detail/330?content_id=14918&rand=1508190591. [2564, 25 เมษายน].

⁸⁵ ทิตศาสตร์ สุดแสน. (2562). *เซอร์แอน ดันแคน บทเรียนยุติธรรมไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.facebook.com/CommunityresourcecentreThailand/posts/2336677739780295>. [2564, 25 พฤษภาคม].

2.7.2 คำพิพากษาคดีแดงที่ อ.3819/2550⁸⁶ หรือ คดีฆาตกรรมนายห้างทอง ธรรมวัฒน์

คดีนี้สรุปข้อเท็จจริงได้ดังนี้ เมื่อเวลา 03.40 วันที่ 6 ก.ย. 2542 พบศพ นายห้างทอง ธรรมวัฒน์ เสียชีวิตอยู่ภายในรถจักรยานยนต์ สภาพศพยังคงนั่งอยู่บนเก้าอี้ คอห้อยแขนไปด้านหลัง ขาเหยียดตรง กระสุนลูกปรายเจาะเข้าทะลวงศีรษะผู้ตาย 1 นัด ในมือขวายังคงกำปืนลูกโม้ขนาด .38 วางไว้บนตัก แต่จุดที่กลายเป็นประเด็นข้อสงสัยคือ จุดที่นายห้างทองเสียชีวิต เป็นห้องนอนของนายนพดล ธรรมวัฒน์ น้องชายคนรองของตระกูลธรรมวัฒน์ คดีนี้พนักงานสอบสวนชุดแรกที่เข้าคลี่คลายคดีสรุปความเห็นว่าการเสียชีวิตของนายห้างทองเป็นการฆ่าตัวตาย ต่อมามีการรื้อคดีโดยกองปราบปราม ใช้เวลารวบรวมพยานหลักฐาน 4 ปีเศษ จนกระทั่งบุกเข้าจับกุมนายนพดล ธรรมวัฒน์ น้องชายนายห้างทอง เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2546 และแจ้งข้อหา “ร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา” โดยพยานหลักฐานของตำรวจกองปราบปรามระบุว่า นายนพดลกับนายห้างทอง ซึ่งเป็นพี่ชาย มีความขัดแย้งถึงขนาดจะฆ่ากันมาก่อน และช่วงเวลาที่เกิดเหตุก็อยู่ด้วยกันในห้องเกิดเหตุเพียงสองต่อสอง ก่อนที่ห้างทองจะสิ้นชีพ คดีนี้นายนพดล ให้การปฏิเสธตลอดข้อกล่าวหาและต่อสู้คดีมาโดยตลอด⁸⁷

ประเด็นสำคัญในคดีมีอยู่ว่าผู้ตายถูกฆาตกรรมหรือไม่ และถูกฆาตกรรมโดยจำเลยและพวกหรือไม่ โดยมีการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นพนักงานสอบสวนถึงสองครั้ง โดยครั้งแรกจากแพทย์ประจำสถาบันนิติเวชวิทยา สังกัดโรงพยาบาลตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีความเห็นว่าผู้ตายฆ่าตัวตาย จึงสรุปสำนวนและนำเสนอต่อพนักงานอัยการยุติการสอบสวน ส่วนครั้งที่สองจากแพทย์ประจำสถาบันนิติเวชวิทยา สังกัดกระทรวงยุติธรรม และผู้เชี่ยวชาญด้านคราบเลือด ชาวอังกฤษ ลงความเห็นว่าเป็นการฆาตกรรม นำมาสู่การสอบสวนครั้งใหม่แล้วสรุปสำนวนส่งพนักงานอัยการ และพนักงานอัยการสั่งฟ้องจำเลยในความผิดฐานฆ่าผู้ตายโดยเจตนา และไตร่ตรองไว้ก่อน แล้วจึงนำมาสู่การตรวจสอบพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในครั้งที่สาม ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ศาลแต่งตั้ง โดยครั้งที่สามสรุปว่าสาเหตุการเสียชีวิตเกิดจากการฆ่าตัวตาย⁸⁸

เมื่อเวลา 09.00 น. วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2553 ศาลอาญามีคำพิพากษายกฟ้องนายนพดล ธรรมวัฒน์ หลังจากใช้เวลาดำเนินคดีมานานนับจากยื่นฟ้องเมื่อปี พ.ศ. 2547 และ

⁸⁶ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ คดีหมายเลขแดงที่ 3819/2550.

⁸⁷ สปริงนิวส์. (2561). *เลือดข้นกว่าน้ำ! ย้อนคดีดัง “ห้างทอง ธรรมวัฒน์” เหมือนหรือต่างกับละคร “เลือดข้นคนจาง”*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.springnews.co.th/column/346590>. [2564, 25 พฤษภาคม].

⁸⁸ คณะวิทยาศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. (2559). *การพัฒนาแนวทางการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ความจริงในคดี*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อสถาบันวิจัยและพัฒนา สังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 216.

เกิดเหตุเมื่อปี พ.ศ. 2542 ผู้พิพากษาศาลอาญา ระบุว่า ได้วิเคราะห์จากพยานหลักฐาน ข้อสมมติฐาน หลายอย่างที่ฝ่ายโจทก์กล่าวอ้าง ทั้งรอยช้ำที่ต้นขาขวา รอยนิ้วมือแฝงบนขูดน้ำ คราบเลือด เจมาป็น ทำนึ่ง รอยแตกที่แกนสมองกะโหลกศีรษะ เสียงปืนขณะเกิดเหตุที่นายนพดลเข้าใจว่า เป็นเสียงประทัด อีกทั้งคณะแพทย์ที่ตรวจพิสูจน์ศพนายห้างทองครั้งที่ 3 ก็ล้วนเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ มีการประชุมวางแผนก่อนตรวจพิสูจน์ และหลังผ่าพิสูจน์ก็มีการสรุปผลทำรายงาน ซึ่งขัดแย้ง กับการผ่าพิสูจน์ศพครั้งที่ 2 ที่แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ รักษาการผู้อำนวยการ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์เป็นผู้ตรวจพิสูจน์ และคำเบิกความของโจทก์ก็ไม่น่าสืบให้เห็นชัดเจน ในหลายประเด็น โดยเฉพาะรอยช้ำที่ต้นขาขวาในการผ่าพิสูจน์ศพครั้งที่ 2 ไม่ได้นำชิ้นเนื้อ บริเวณดังกล่าวไปตรวจพิสูจน์แต่อย่างใด⁸⁹

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนยกฟ้องโจทก์ โดยเห็นว่า คดีนี้เป็นคดีอาญา โจทก์มีหน้าที่นำสืบ ให้ศาลเชื่อโดยปราศจากความสงสัยว่ามีการกระทำผิดและจำเลยเป็นผู้ลงมือกระทำผิด แต่จากการ นำสืบพยานทางการแพทย์ และรายงานประกอบการวินิจฉัย คณะแพทย์ทั้งสามชุดมีความเห็น ตรงข้ามกัน ชุดแรกบอกว่า ฆ่าตัวตาย ชุดสองบอกว่าถูกจี้จากฆ่า ชุดที่สามบอกว่าทำให้ตัวเองตาย จนไม่สามารถทำให้ศาลเชื่อว่า จำเลยฆ่าผู้ตายจริงหรือไม่ นอกจากนี้ พยานอื่นยังบอกว่า รอยเขม่า อื่น ๆ ก็มีน้อยจนไม่สามารถพิสูจน์ได้ และไม่มีอะไรเป็นพิรุช ขณะที่อัยการโจทก์ นำพยานเบิกความ ให้เห็นว่า มีความขัดแย้งระหว่างจำเลยกับผู้ตาย ผู้ตายเคยถูกข่มขู่มาก่อน ผู้ตายกำลังจะแต่งงาน ไม่มีเหตุฆ่าตัวตาย จำเลยอยู่ใกล้ชิดผู้ตายแต่กลับไม่ช่วยทันทีนั้น ทั้งหมดล้วนไม่ใช่ข้อพิสูจน์ว่า จำเลยกระทำผิดหรือไม่ เมื่อพยานทางการแพทย์ไม่สามารถยืนยันได้ว่าจำเลยกระทำผิด จึงไม่จำเป็นต้อง พิจารณาต่อไปอีก ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน⁹⁰

โดย ดร.เฮนรี ซี ลี (Dr. Henry C. Lee) ผู้เชี่ยวชาญทางนิติวิทยาศาสตร์ระดับโลก ซึ่งเป็นพยานปากสำคัญในคดีการเสียชีวิตของนายห้างทอง ธรรมวัฒน์ะ กล่าวว่า การพิสูจน์หลักฐาน เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะเจ้าหน้าที่สามารถเก็บหลักฐานในที่เกิดเหตุได้เพียงครั้งเดียว จึงต้องทำให้ ละเอียด รอบคอบ รวมทั้งการรักษาหลักฐานของคดี อาทิ ลายนิ้วมือ DNA สภาพแวดล้อม สิ่ง ที่ตกอยู่บริเวณที่เกิดเหตุ ที่จะเป็นสิ่งเชื่อมโยงถึงพฤติกรรมคนร้าย เช่น ก้นบุหรี่ ลักษณะการสูบบุหรี่ พฤติกรรมการฆ่า โดยการสืบสวน หาพยานหลักฐาน จะต้องใช้นวัตกรรมที่ทันสมัยเข้าร่วมด้วย เนื่องจากปัจจุบันการทำคดีความแตกต่างจากอดีต สมัยก่อนเมื่อเกิดเหตุขึ้น เจ้าหน้าที่สามารถนำตัว

⁸⁹ สำนักข่าวอินโฟเควสท์ (IQ). (2550). ศาลยกฟ้อง "นพดล" คดีประวัติศาสตร์ฆาตกรรม "ห้างทอง" ฆ่าตัวตายจริง. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.ryt9.com/s/iq01/319811>. [2564, 25 พฤษภาคม].

⁹⁰ ไทยรัฐออนไลน์. (2553). หลักฐานอ่อน คดีห้างทอง ยกฟ้องนพดล. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.thairath.co.th/content/107846>. [2564, 25 พฤษภาคม].

ผู้ต้องสงสัยมาสอบปากคำ ใช้เวลาไม่เกิน 5 นาที ผู้ต้องสงสัยก็ยอมรับสารภาพแล้ว แต่ปัจจุบันผู้ต้องหามีการปฏิเสธ การหาหลักฐานจึงเป็นสิ่งสำคัญในการมัดตัวผู้ต้องหา⁹¹

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า คดีนี้ไม่มีการเก็บพยานหลักฐานอย่างละเอียดรอบคอบในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุในครั้งแรก ไม่มีการรักษาสถานที่เกิดเหตุไว้ตรวจพิสูจน์ในเวลาที่เหมาะสม และเพียงพอ จึงเกิดความเห็นทางนิติวิทยาศาสตร์ไปในทางตรงกันข้ามกัน ทำให้เป็นการยากในการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความจริงในคดี

2.7.3 The People of the State of California v. Orenthal James Simpson (O.J. Simpson Case)⁹²

คดีนี้สรุปข้อเท็จจริงได้ดังนี้ ในเช้าตรู่ของวันที่ 13 มิถุนายน ค.ศ. 1994 เพื่อนบ้านพบศพของนิโคล บราวน์ อดีตภรรยาของ โอ.เจ. และ โรนัลด์ โกลด์แมน เพื่อนชายคนสนิทของนิโคล ทั้งสองถูกแทงเสียชีวิต ที่หน้าอาคารเมนของนิโคล ตำรวจจึงได้โทรแจ้งไปยัง โอ.เจ. ซึ่งอยู่ที่ชิคาโก ขณะนั้น และคำแรกที่ โอ.เจ. พูดกับตำรวจ “ใครฆ่าเธอ?” พนักงานสอบสวนมาร์ค เพรินแมน พบรอยเลือดติดอยู่ที่รถของ โอ.เจ. ในวันที่ 17 มิถุนายน มีการออกหมายจับ โอ.เจ. ในข้อหาฆาตกรรมนิโคล และ โกลด์แมน โอ.เจ. ได้ทำการหลบหนีการจับกุมของของตำรวจ ซึ่งการหลบหนีครั้งนี้ถือเป็นการหลบหนีที่เขย่าประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากมีการถ่ายทอดสด การไล่ล่ากันบนทางด่วนระหว่างผู้หลบหนีและผู้ไล่ล่า การหลบหนีครั้งนี้ล้มเหลว ตำรวจจับ โอ.เจ. ได้ในที่สุด

ภายหลังการจับกุมในครั้งนี้พบจดหมายลาตายของ โอ.เจ. ซึ่งก็ยังยืนยันว่าตัวเองเป็นผู้บริสุทธิ์ ทั้งพนักงานสอบสวนและอัยการเชื่อว่า โอ.เจ. เป็นผู้ฆ่าอดีตภรรยาและเพื่อนชายคนสนิท โดยหลักฐานที่ทำให้เชื่อว่า โอ.เจ. เป็นฆาตกร นั้นค่อนข้างชัดเจน และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ โอ.เจ. มีแรงจูงใจ ที่ชัดเจน แม้ว่า โอ.เจ. จะหย่าจากนิโคลแล้วตั้งแต่ ค.ศ. 1992 แต่ในช่วงระยะเวลาที่เกิดเหตุ นิโคลมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทกับ โกลด์แมนเป็นพิเศษ ซึ่งอาจทำให้ โอ.เจ. เกิดความหึงหวง⁹³

อีกทั้งคดีนี้มีผู้ต้องสงสัยเพียงคนเดียวคือ โอ.เจ. เท่านั้น ทั้งพนักงานสอบสวนและอัยการเชื่อว่า โอ.เจ. เป็นผู้ฆ่าอดีตภรรยาและเพื่อนชายคนสนิท โดยหลักฐานที่ทำให้เชื่อว่า โอ.เจ. เป็นฆาตกร นั้นค่อนข้างชัดเจน คือ พบถุงมือ 1 ข้างในที่เกิดเหตุซึ่งมีทั้งเลือดของนิโคล โกลด์แมน และ โอ.เจ. พบหมวกไหมพรม ที่มีเส้นผมของ โอ.เจ. อยู่ในที่เกิดเหตุ พบรอยเลือดที่รถของ โอ.เจ. ซึ่งตรงกับเลือดของนิโคล โกลด์แมน และ โอ.เจ. พบรอยเท้าในที่เกิดเหตุ ซึ่งตรงกับไซส์รองเท้า

⁹¹ ปกติ พล.ต.ท. (2560). *ผู้เชี่ยวชาญทางนิติวิทยาศาสตร์ระดับโลก ชี้ความสำคัญการเก็บหลักฐานจุดเกิดเหตุมัดตัวผู้ต้องหา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.js100.com/en/site/news/view/48217>. [2564, 25 พฤษภาคม].

⁹² คดีระหว่าง The People of the State of California v. Orenthal James Simpson (1995).

⁹³ short story. (2564). *(O.J. Simpson Case) – คดีฆาตกรรมที่มีคนติดตามมากที่สุดในอเมริกา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://storylog.co/story/582de92773fb82e02110bb6d>. [2564, 25 พฤษภาคม].

ของ โอ.เจ. พบว่า โอ.เจ. ได้เคยซื้อมีด ซึ่งตรงกับอาวุธที่ใช้ในการฆาตกรรม ประกอบกับ โอ.เจ. ไม่มีข้อแก้ตัวขณะเกิดเหตุ

ในการต่อสู้คดีของ โอ.เจ. นั้น โอ.เจ. อ้างทนายความถึง 10 คน แต่ละคนก็เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่ต่างกันไป ทนายของ โอ.เจ. ได้รับกล่าวหาว่าเป็นทีมทนายที่เยี่ยมยอดที่สุดนับตั้งแต่ที่สหรัฐอเมริกาเคยมีมา โดยทนายความของ โอ.เจ. นั้น ทำการหักล้างหลักฐานจากทิมนิติวิทยาศาสตร์ ทนายผู้เชี่ยวชาญด้าน DNA เริ่มต้นด้วยการ กล่าวว่า ทีมเก็บหลักฐานได้ทำให้ที่เกิดเหตุปนเปื้อน และมีวิธีการเก็บหลักฐานที่ไม่ถูกต้องตามหลัก โดยแสดงภาพเจ้าหน้าที่ เก็บหลักฐานโดยไม่ได้ใส่ถุงมือ ภาพหลักฐานที่ถูกบรรจุในถุงที่ไม่ได้ปิดฝา ซึ่งอาจทำให้ผลตรวจผิดพลาดและง่ายต่อการสับเปลี่ยน และทำการลดความน่าเชื่อถือของพนักงานสอบสวนมาร์ค เพรินแมน กล่าวคือ หลักฐานหลายชิ้นในคดีนี้ เช่น ถุงมือเปื้อนเลือดที่พบที่บ้านของ โอ.เจ. รอยเลือดที่พบที่รถของ โอ.เจ. ถูกพบโดยเฟริมแมน ทนายของ โอ.เจ. ได้หยิบยกเรื่องความไม่เป็นกลางและความเป็นพวกเหยียดผิวของเฟริมแมนขึ้นมา เพื่อแสดงว่าเฟริมแมนสร้างหลักฐานเพื่อโยนความผิดให้ โอ.เจ. และในระหว่างการพิจารณาคดีนี้คือ ถุงมือของ โอ.เจ. ถุงมือเปื้อนเลือดที่พบทั้งเลือดของผู้ตายทั้งสอง และเลือดของ โอ.เจ. มีหลักฐานว่านิโคลเป็นคนซื้อถุงมือคู่นั้นให้ โอ.เจ. ฟังอัยการจึงบอกให้ โอ.เจ. ลองสวมถุงมือเพื่อพิสูจน์ว่าถุงมือนี้เป็นของ โอ.เจ.จริง ทั้งๆที่ถูกเตือนแล้วจะมีความเสี่ยงอย่างสูงหากให้โอ.เจ.ลองถุงมือ โอ.เจ. จึงได้ทำการลองสวมถุงมือ โดยเขาได้ทำการสวมถุงมืออย่างบาง ๆ สีขาวไว้ก่อนแล้วจึงค่อยสวมถุงมือทับ โอ.เจ.ได้พยายามขัดมือของเค้าเข้าไปในถุงมือทั้งสองข้างต่อหน้าคนทั้ง แต่ไม่สามารถใส่ได้ เห็นได้ชัดว่าถุงมือมีขนาดเล็กกว่ามือของ โอ.เจ. ต่อมาเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1995 มีคำพิพากษาในคดีให้ โอ.เจ. ชิมป์สัน หลุดพ้นข้อกล่าวหาคดีฆาตกรรม⁹⁴

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าคดีดังกล่าวมีความผิดพลาดของพนักงานสอบสวนในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการรักษาสถานที่เกิดเหตุ ทีมเก็บหลักฐานได้ทำให้ที่เกิดเหตุปนเปื้อน และมีวิธีการเก็บหลักฐานที่ไม่ถูกต้องตามหลัก โดยมีภาพเจ้าหน้าที่เก็บหลักฐานโดยไม่ได้ใส่ถุงมือ ภาพหลักฐานที่ถูกบรรจุในถุงที่ไม่ได้ปิดฝา ซึ่งอาจทำให้ผลตรวจผิดพลาดและง่ายต่อการสับเปลี่ยน จึงเป็นอีกคดีที่แสดงถึงการสูญเสียคุณค่าของพยานหลักฐานจากกระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ⁹⁵

⁹⁴ short story. (2564). (*O.J. Simpson Case*) – คดีฆาตกรรมที่มีคนติดตามมากที่สุดในอเมริกา. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://storylog.co/story/582de92773fb82e02110bb6d>. [2564, 25 พฤษภาคม].

⁹⁵ จูติมา ชุ่มเชื้อ, ส.ต.ต.หญิง, นิช วงศ์ส่องจำ และ ณรงค์ กุลนิเทศ, พลตำรวจโท. (2561). *กรณีศึกษา: ปัญหาและอุปสรรคในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและแนวทางป้องกันการสูญเสียคุณค่าของ พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์*. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “Graduate School Conference 2018”. หน้า 173.

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องข้างต้น เห็นได้ว่า เจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่ที่มีความสำคัญหลายประการ โดยหน้าที่หนึ่ง คือ การรวบรวมพยานหลักฐานมาพิสูจน์ในคดี โดยควรปฏิบัติให้เป็นที่มาด้วยความถูกต้อง บริสุทธิ์ ยุติธรรม ถูกต้องตามหลักกฎหมาย และสอดคล้องกับหลักนิติธรรม และยึดถือประกอบกับหลักการควบคุมอาชญากรรมเพื่อให้ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมต้องรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และนำหลักตามทฤษฎีหลักค้นหาความจริง ทฤษฎีหลักเหตุผล มีความได้สัดส่วน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะ มาปรับใช้

อีกทั้งพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีน้ำหนักที่น่าเชื่อถือ และการแสวงหาพยานหลักฐานจากการตรวจพิสูจน์บุคคลโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญต่อพยานหลักฐานในคดี เนื่องจากถือเป็นพยานวัตถุที่ดีเพราะมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับตัวบุคคลโดยตรง ประกอบกับสถานที่เกิดเหตุเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการสืบสวนสอบสวน เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงควรปฏิบัติตามหลักการตรวจสถานที่เกิดเหตุ การรักษาสถานที่เกิดเหตุ